

מסכת זבחים

פרק ראשון כל הזבחים

דף ב'

ארבע העבודות

הפעולות שמכשירות כל קרבן להיחשב כקרבן שהוקרב, הן הפעולות שעל ידן מגיע דם הקרבן למזבח^א. ובכל הזבחים [=הקרבנות הבאים מבהמות], יש ארבע עבודות הנחשבות עבודות הקרבן, שעל ידם הדם קרב למזבח.

(א) שחיטה.

(ב) קבלת הדם מצואר הבהמה בכלי שרת.

(ג) הולכת הדם למזבח.

(ד) זריקת הדם למזבח, [או למקום אחר שמצווה להזותו, כגון כנגד הפרוכת בחטאות הפנימיות. יש קרבנות שהדם נזרק מהכלי עצמו למזבח, ויש קרבנות שהדם מוזה באצבע].

מחשבת שלא לשמן

כל ארבע עבודות הללו, מצווה שיעשה אותן העובד לשם הקרבן, כגון, "הריני שוחט בהמה זו לשם עולה", [כן מבואר במשנתנו]. וכן מצווה שיעשה אותם העובד לשם בעלים של הקרבן, כגון, "הריני שוחט בהמה זו לשם פלוני בעליה", [כמבואר במשנה בפרק רביעי. וי"מ שאף ממשנתנו משמע כן], ואם כן, כשמקריב חטאת בעבור חטאו של ראובן, יעשה כל אחת מארבע עבודות הללו (א) לשם חטאת (ב) ולשם ראובן^ב.

^א ובוה מוכשר הקרבן, אמנם אחר הקרבת הדם יש בו הקרבות נוספות, שאינם מעכבות את הכשרו, כגון להעלות חלק מבשרו להיות מוקטר [=נשרף] על אש המזבח, [וחלק זה המוקטר על המזבח, נקרא אימורים], וכן בקרבנות מסוימים יש לאכול חלק מבשרו, [יש חלקים הנאכלים רק לכהנים, ויש הנאכלים גם לבעלים, וחלקים אלו נקראים תמיד בשם בשר הקרבן].

ב מחשבה שלא לשם הקרבן, ישנה בכל ארבע עבודות עצמן, כגון שוחט עולה לשם שלמים, וכן מקבל דם עולה לשם שלמים, או מוליך דם עולה לשם שלמים, או זורק דם עולה לשם שלמים. אבל מחשבה שלא לשם בעלים, תלויה תמיד בזריקה, כי מחשבה לשם בעלים היא שיתכפרו בקרבן, והכפרה היא בזריקת הדם, ואם כן, מחשבה שלא לשם בעלים בכל העבודות היא כד, שוחט קרבן ראובן לזרוק דמו

רוב הקרבנות, אם נשחטו שלא לשמם, [וכן אם נעשית בהן אחת משאר ארבע העבודות האחרות שלא לשמן], לא נפסלו בכך, ועדיין כשרים הם. ולכן אף אחר שנעשית בהם עבודה אחת שלא לשמם, מצווה לעשות את שאר העבודות לשמם, וכן מצווה להקטיר את האימורים [=חלק הקרבנות המוקטר על המזבח], וכן לאכול את בשר הקרבנות [כשהם קרבנות הנאכלים], ככל קרבן שנעשה בכשרות.

ולא נפסדו הקרבנות הללו בכך שנעשית בהם עבודה אחת [או יותר] שלא לשמם, אלא לדבר אחד, והוא, שלא עלו הקרבנות הללו לבעלים לשם חובתם, כלומר, אם נדרו הבעלים להביא עולת נדבה, ונעשית בה אחת העבודות שלא לשמם, הרי זו עולה כשרה לכל דבר, ויזרק דמה על המזבח, ויקטירו את האימורים למזבח, אלא שלא יצאו בו הבעלים ידי נדרם, וחייבים להביא עולה נוספת, כדי לקיים את נדרם.

ויש קרבנות יוצאים מכלל זה, וכשנעשית בהם עבודה אחת שלא לשמם, הם פסולים לגמרי. ונחלקו חכמים מי הם הקרבנות היוצאים מהכלל הנ"ל, ודבריהם יתבאר בעזה"י על סדר הגמרא.

- דין פסח שלא לשמו יתבאר בעזה"י בדף ז'.

- ודין חטאת שלא לשמה יתבאר בעזה"י בדף ח'.

- ודין אשם שלא לשמו יתבאר בעזה"י בדף י'.

- ודין כל הזבחים שנעשו לשם חטאת [בכל זמן], ולשם פסח בזמנו, יתבאר בעזה"י בדף י"א.

- ודין כל הזבחים שנעשו לשם נמוך מהם או גבוה מהם, גם כן יתבאר בעזה"י בדף י"א.

לשם שמעון, או מקבל דם קרבן ראובן לזרוקו לשם שמעון, או מוליך דם קרבן ראובן לזרוקו לשם שמעון, או זורק דם קרבן ראובן לשם שמעון. [תוסי כאן, ורשי"י בדף ד', על פי הגמרא שם, ובדף י'].

בו עבודה שלא לשמה קרוי נדבה, מכאן למדנו, שיש לעשות את שאר עבודותיו לשמה, ככל נדבה, שמצווה לעשות את עבודותיה לשמה.

- ודין פסח שנעשה בארבעה עשר שחרית שלא לשמו, גם כן יתבאר בעזה"י בדף י"א.

- ודין עולה שנעשית שלא לשמה, יתבאר בעזה"י בדף י"ב.

עשה עבודה אחת שלא לשמה

אסור לעשות שאר עבודות שלא לשמה

כבר נתבאר, שקרבן שנעשתה בו עבודה אחת שלא לשמה, כגון ששחט עולה לשם שלמים, אף על פי שלא נעשתה עבודה זו כהלכתה, לא הותר בכך לעשות כן גם בשאר עבודות, אלא יעשו שאר העבודות לשמה. ודבר זה יש ללומדו מסברא ומהכתובים:

א. מסברא – מאחר שכבר נתבאר, שהעושה עבודה שלא לשמה, לא פסל את הקרבן, ועדיין הוא בכשרותו, אם כן דינו בשאר העבודות כמקריב קרבן כשר, ומאחר שמדיני ההקרבה, שיש לעשות את העבודות לשמה, כן דינו, שיעשה את העבודות לשמה. וכשעשה בו דבר אחד שלא כדיון, לא הכשירו בכך לעשות גם דברים נוספים שלא כדיון^א.

ב. מהכתובים – כלל בדינו שיש חילוק בין נדר לנדבה, האומר, הרי עלי להביא עולה, נקרא נודר, ואם הפריש בהמה לקיום נדרו, ואבדה הבהמה קודם שהקריבה, חייב להביא אחרת תחתיה. והאומר על בהמה, הרי זו לעולה, נקרא נודב, ואם אבדה קודם שהקריבה, אינו חייב להביא אחרת תחתיה, [כל זה מבואר במסכת מגילה דף ח']. ונאמר בתורה, "מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעֵשִׂיתָ פֶּאֶשֶׁר וְנִדְרֶתְ לֵה' אֲקִינְךָ נִדְבָה אֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ", פתח הכתוב בנדר, "פֶּאֶשֶׁר וְנִדְרֶתְ לֵה' אֲקִינְךָ", וסיים בנדבה, "וְנִדְבָה אֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ", ללמד, שפעמים הנדר נעשה נדבה, כלומר אם נדר אדם להביא קרבן, ונעשו בו כל העבודות לשמה, יש כאן קיום לנדרו, אבל אם נעשית אחת העבודות שלא לשמה, אין כאן קיום לנדרו, והקרבן נעשה נדבה. ומאחר שלמדנו שקרבן שנעשתה

^א ואם תאמר, בשלמא אם שינה שם הקרבן, כגון עולה לשם שלמים, מאחר שבמחשבה זו לא הועיל לשנות הקרבן לשלמים, ועדיין הוא עולה כשרה, סברא היא שיעשה שאר העבודות במחשבה לשם עולה. אך כששינה שם הבעלים, הלא מעתה אין הקרבן עולה להם לשם חובתם, ואם כן, למה יעשה שאר עבודות לשם הבעלים. ויש לומר, דגם כששינה שם בעלים, ושוב אין עולה להם לשם חובתם, מכל מקום קרבנם של הבעלים הוא, ונחשבים הם כמביאים אותו, אלא שידי חובת נדרם לא יצאו.

עבודה בשתיקה

קרבן שנעשו בו עבודות בלא מחשבה מפורשת לשמו, **כשר לגמרי**, ועלה לבעלים כקרבן שנעשו בו עבודותיו לשמו.

ומבואר בגמרא, **שיש ללמוד דין זה, מתוך המשנה בדף מ"ו, שם מבואר** לאלו מחשבות צריך לכוון בשחיטת זביחת הקרבנות. (א) לשם אותו זבח שהוקדש לו. (ב) לשם בעליו שהקדישו. (ג) לשם ה'. (ד) לשם הקטרתם על האישים ולא שיעשו צלי. (ה) לשם העלאתם למזבח באופן שיהיה מהן ריח, ולא שיעלום אחר שכבר ניצלו, ששוב אין בהם ריח. (ו) לשם נחת רוח לקב"ה שאמר ונעשה רצונו. ומבואר שם, שמכל מקום, **תקנת בי"ד היא, שלא יאמר העובד שום כוונה, אלא יעבוד את העבודות בשתיקה^ב**, [שכן אם יבוא לפרש את כוונת הקרבן, עלול לבוא לטעות, ולקלקל במחשבה שאינה נכונה]. ומכאן, שכשאינו מכוון כלום, הרי הוא כמכוון לשמה^ג.

והטעם לכך, כי סתם זבחים, עומדים לכך שיעשו בהם, מה שהוקדשו לו כפי הדין, ואם כן, כשעשו אותם בלא לכוון דבר, מאחר שלא פירשו שבאים להוציאם מחזקת מה שעומדים לו, הרי זה כאילו עשו אותם לשם מה שהם עומדים לו, וכאילו נעשו לשמן.

ומבואר בגמרא, שאפילו אם לא היה הדין כן, ועבודה אינה כשירה, אלא אם כן נעשית בפירוש לשמה, מכל מקום, אם תחילת העבודה נעשית לשמה^ד, בזה ודאי העבודה כשרה, אף כשנסתיימה בלא כוונה מפורשת

^ב מתוך דברי התוס' מבואר, שהתקנה היתה, שלא יפרשו את הכוונות בפה, אלא בלב בלבד, ומכאן יש להוכיח, שקרבן כשר לגמרי, אף בלא שום מחשבה, כי אם היה נפסל, לא היה להם לתקן שיכוונו במחשבה בלבד, שמה לא יכוונו כלל.

^ג ומבואר בתוס', שכן הדין דווקא כשעבד גדול, אבל כשעבד קטן, אפילו מפרש שכוונתו לשמה, יש להסתפק, שמה אינו מבין מה הם קדשים, והרי הוא כמתכוון לשחוט חולין, שדינו כמתעסק, והקרבן פסול.

^ד מתוך דברי תוס' משמע, שתחילת עבודה לשמה וסופה בסתם, הוא, כגון שאומר בתחילת השחיטה, הריני מתחיל את השחיטה לשמה, אבל אם אמר בתחילת השחיטה, הריני שוחט לשמה, אף שלא חזר ואמר זאת בסוף השחיטה, הרי זה כשחיטה שכולה לשמה.

עובד כוכבים נחשב כעושה בלא כוונה. ולכן דבר שסתמו לשמה [כמילה], עובד כוכבים כשר בו, [לדעת האומרים עובד כוכבים כשר למול]. ודבר שסתמו שלא לשמה, [ככתיבת גט], עובד כוכבים פסול בו.

לשמה, כי כל העושה, על דעת ראשונה הוא עושה. [ויש מפרשים, שאפילו כשנעשית עבודה אחת לשמה, מכאן ולהבא כל העבודות כשרות, אף בלא כוונה מפורשת לשמה, כי כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה].

דף ג'

קדשים שנשחטו לשם חולין

לדעת רב יהודה אמר רב, אף על פי שחטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה, [כפי שיתבאר בעוה"י בדף ח'], אין זה אלא כשנשחטה לשם קדשים אחרים, כגון לשם עולה או שלמים, אבל אם נשחטה לשם חולין, **לא נפסלה כלל**². ונאמרו בזה שני טעמים.

טעם א' דלאו מינה לא מחריב בה.

מתחילה היו סבורים, שהדין הזה למד מסברא, והיא, **שאינו דבר נפסל מחמת שנעשה בו דבר פגום, אלא כשהפגם הוא דבר השייך בו, שאז הפגם נתפס בו, ופגום [=מינה מחריב בה]. אבל כשהפגם הוא מדבר שאינו שייך בו כלל, אינו נתפס בו, ואינו פגום** [=דאינה מינה אינה מחריב בה].

ואם כן, השוחט חטאת לשם קדשים אחרים, מאחר שהם קדושים כמותה, המחשבה הזו נתפסת בחטאת, והרי זו חטאת שנשחטה שלא לשמה, ופסולה. אבל **השוחט חטאת לשם חולין, מאחר שחולין אינם קדושים כמותה, אין המחשבה הזו נתפסת בחטאת כלל, והרי זו כחטאת שנשחטה בלא שום מחשבה,** [וכבר נתבאר שכל זבח שנשחט בלא מחשבה, הרי הוא כזבח הנשחט לשמו], **וכשרה.**

- **ואין להקשות על הסברא הזו, מהדין האמור בעניין גיטין, שגט הנכתב לשם גויה פסול, אף על פי שלכאורה היה מקום להכשירו, משום שכוונה לשם גויה שאינה מינה של ישראל, לא נתפסת כלל בגט, ואם כן לא תפסול אותו.**

כי מכל מקום, אף שלא נתפסה כוונה זו בגט, ואינו כגט שנכתב לשם גויה, מכך מקום אינו אלא כגט שנכתב שלא לשם שום אשה, ומאחר שגט אשה אינו כשר עד שיכתב בפירוש לשם האשה המתגרשת, הרי

ואם נעשית רק סוף העבודה לשמה. י"א שמוכיח סופה על תחילתה, ואם כן, אפילו אם בשאר מקומות עבודה אינה כשרה בלא כוונה מפורשת לשמה, עבודה זו כשירה מחמת הכוונה שבסופה. וי"א שבוזה אין לומר כן, ואם עבודה בלא כוונה מפורשת לשמה פסולה, כן הדין גם כשתחילת העבודה היתה בלא כוונה מפורשת לשמה, אף על פי שבסופה היתה כוונה מפורשת לשמה.

גט בשתיקה

גט גירושין צריך להיות כתוב לשם גירושין, ולשם האיש המגרש, ולשם האשה המתגרשת, שנאמר "וכתב לה ספר כריתות", [ו"כתב" - האיש. "לה" - לשם האשה. "ספר כריתות" - לשם גירושין]. וכל גט שלא נכתב לשם כל אלו פסול. ואפילו מי שהיו לו שתי נשים, ששמותיהן שווים, ואמר בשעת כתיבת הגט, שיהיה הגט לשם מי שירצה מבין שתיהן, הגט פסול. שאין אומרים, כשהחליט לבסוף את מי מהן רוצה לגרש, שהתברר שלה התכוון בשעת הכתיבה, [=אין ברירה]. ואם כן, הרי זה כגט שנכתב לשם חברתה ולא לשמה, [ואף האומרים, שבשאר דיני התורה יש לסמוך על מה שמתברר לבסוף, מודים לדין הזה], כי נאמר בתורה "וכתב לה", ללמד שבשעת הכתיבה, צריך להיות ברור, לשם מי נכתב, ולא שיתברר לאחר זמן.

ולכן, סופר הרוצה שיהיו לו גיטין מזומנים, כדי לגרש את הבאים לפניו, יניח בטופסי הגט את מקום [כתיבת שם האיש והאשה, ומקום כתיבת הזמן, ומקום] כתיבת עיקר הגט, כלומר, "הרי את מותרת לכל אדם", ורק כשיבואו לפניו איש ואשה ימלא זאת לשמם.

וגט שנכתב בלא כוונה מפורשת לשמה, הרי הוא פסול, כגט שנכתב בפירוש לשם אשה אחרת. והטעם לכך, כי סתם אשה אינה עומדת להתגרש³. ואם כן, כל גט הנכתב, הרי הוא כגט שנכתב שלא לשמה, אלא לשם אחרות, וגט שנכתב לשם אחרות פסול.

סתם [ברית] **מילה לשמה עומדת להיעשות,** ולכן, אף על פי שצריך למול לשמה, המל בלא כוונה, מילתו כשירה.

² ואפי' זינתה תחת בעלה, מכל מקום לאו להתגרש בגט זה עומדת. וגם אם לא ירצה הבעל, לא יגרשנה, אלא שלא תשמשנו. [תוס'].
³ ברמב"ם מבואר שלא עלתה לבעלים. אך מפירוש רש"י לא משמע כן. ויל"ע בדבר.

זה פסול.

אינו נתפס בו לפוגמו, אין לדבר זה לחצוץ בפני טומאה בתוך כלי חרס. [ואם כן, על כל פנים, אין הסברא הנ"ל עולה בקנה אחד עם דברי רבי אליעזר].²

טעם ב' – גזירת הכתוב.

מסקנת הסוגיה, שהטעם שחטאת שנשחטה לשם חולין, לא נפסלה כלל, הוא משום שנאמר, "וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יְרִימוּ לַה'", ללמד שקדשים בלבד [כלומר מחשבה לשם קדשים אחרים] מחללים קדשים, אבל חולין [כלומר מחשבה לשם חולין] אינם מחללים קדשים.³

חציצה בפני טומאת שרץ בתוך כלי חרס

שיטת רש"י.

כלי חרס שחלקו אותו במחיצה של נסרים או יריעות, ויש שרץ בצד אחד של המחיצה. **וכן כלי חרס ששלשו לתוכו כלי שבור,** שאינו נידון ככלי, ויש בתוכו או בכלי החרס החיצון שרץ, **דין אחד לכולם :**

לדעת חכמים – בשני אופנים אלו, אין כאן חציצה בפני טומאת השרץ, שכן, לא מצינו מחיצה בפני הטומאה, אלא לעניין אהל המת, שאמרה תורה, "כֹּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֵהָל יִטְמָא", ומאחר שחצו את האוהל כדרך בני אדם לחצות אוהלים, הנמצאים מעבר למחיצה, אינם נחשבים כמי שבאו לאהל המת, אלא לאוהל אחר, אבל לעניין כלי חרס, שאין רגילים לחצותם במחיצות, גם אחר שנחצו, נחשבים הם ככלי אחד, וכל אשר בתוכו טמא.

ולדעת רבי אליעזר – בשני אופנים אלו, יש כאן חציצה בפני טומאת השרץ, ומקל וחומר הדבר למד, שכן, אם מחיצה מועילה בפני טומאת מת חמורה, כל שכן שמחיצה מועילה בפני טומאת שרץ קלה.

² עיי' ב"זבח תודה" דף ז'. ד"ה חטאת ששחטה לשם חולין, שכתב, דלרבנן דר"א טעם זה דלאו מינא לא מחריב בה קאי גם למסקנה, ולא הוצרכו את הטעם השני אלא לר"א. ע"ש.

³ אפשר שכוונת הכתוב "את אשר ירימו לה", היינו "עם אשר ירימו", שפעמים "את" פירושו "עם", כמו, "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב", ותרגומו "עם יעקב", וכך יתבאר הכתוב, "ולא יחללו את קדשי בני ישראל", והיא המחשבה המחללת, "את אשר ירימו לה", כלומר כשעם הקדשים הללו יחשבו מחשבה על דברים אחרים אשר ירימו לה, דהיינו מחשבה לשם קדשים אחרים, אבל מחשבה לשם חולין אינה פוסלת.

- וכן אין להקשות על סברא זו, מהדין האמור לעניין טומאת תוכו של כלי חרס, שאמרה תורה, "וְכָל כְּלִי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם [מהשרצים] אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוּ תִשְׁבְּרוּ", ואמרו חכמים, דווקא אוכלים ומשקים שבתוך הכלי ממש, בלא חציצת כלי אחר בינם לכלי החיצון, נטמאים מהשרץ שבכלי, אבל **אם בתוך כלי החרס היה כלי אחר⁴,** שבתוכו היו אוכלים ומשקים, **אוכלים ומשקים שבתוך הפנימי** אינם נחשבים כבתוך הכלי החיצון, אלא כבתוך תוכו, **וטהורים הם, ואף על פי שלכאורה היה מקום לחלק בין אם הכלי הפנימי הוא מחרס, שהוא מין הכלי החיצון, שמאחר שהוא מינו, הוא חוצץ בפניו, לבין אם הכלי הפנימי הוא ממתכת או מעץ, שהוא מין אחר מהחיצון.**

מכל מקום, דין אחד לכולם, ואף כלי מתכת או עץ או עור [או שאר כלים שיש להם טהרה במקווה], אינו בטל לכלי החיצון שהוא מחרס, והוא חוצץ בין הכלי החיצון, למה שבתוכו של הפנימי, **כי לעניין זה, כל הכלים נחשבים כמינו אחד,** ולכן כל הכלים הניתנים בכלי חרס, חוצצים בינו לבין מה שבתוכם, [ועניין זה, גזרת הכתוב הוא, ולמד מתוספת הוי"ו בכתוב "תוכו", הבא ללמד, שרק מה שבתוכו טמא, ולא מה שבתוך תוכו, ולא נצרכה דרשה זו, אלא לכלי מתכות וכלי עץ שבתוך כלי חרס, אבל לעניין כלי חרס שבתוכו, דין פשוט, הוא שמה שבתוך הפנימי אינו נחשב שהוא בתוך החיצון], ורק כשיתן בכלי חרס דבר שאינו כלי כלל, הוא נחשב כמין אחר, ובטל, ואינו חוצץ, כגון כשיעשה מחיצה בכלי חרס, אם שרץ מצדה האחד, כל מה שבתוך הכלי טמא, אף מה שמצידה השני של המחיצה, וכן כשיהיה בתוך כלי חרס כלי פגום שיצא מכלל כלי, [וסתמו בקש], כשיש שרץ בפנימי, אף כל מה שבחיצון טמא, וכשיש שרץ בפנימי, אף כל מה שבחיצון טמא.

- אבל יש להקשות על סברא זו, מדברי רבי אליעזר [בן הורקנוס], החולק על חכמים, והאומר, שאפילו דבר שאינו [חרס ואינו] נחשב כלי, חוצץ בפני טומאה בתוך כלי חרס, ואם הסברא הנ"ל אמת, שדבר שאינו מינו,

⁴ שפיו יוצא חוץ לפי הכלי החיצון אבל אם היה פיו בתוך הכלי החיצון נחשב מה שבתוכו כבתוך הכלי החיצון. [רש"י].

שיטת תוס'.

פגום, אלא כשהפגם הוא דבר שאינו שייך בו, [כגון חטאת לשם עולה], שאז הוא פגם גדול ופוגם [=דלאו מינה מחריב בה]. אבל כשהפגם הוא מדבר השייך בו, [כגון חטאת חלב לשם חטאת דם], אינו פגם גדול, ואינו פוגם [=מינה אינה מחריב בה].

- **כלי חרס שחצו אותו במחיצה של נסרים או יריעות**, ויש שרץ מצידה האחד, **לדברי הכל, אין במחיצה זו כדי לחצוץ בפני הטומאה**, וכל אוכלים ומשקים שבתוך הכלי, משני צידי המחיצה טמאים.

- **אולם לבסוף אמר רב יוסף, שדין זה גזרת הכתוב הוא, שכן, הכתוב המלמד שחטאת שנשחטה שלא לשמה פסול הוא, "וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחֻטְאֵת"**, שיש לשחטה לשם חטאת, ואם כן, אין ללמוד ממנו שהחטאת פסולה, אלא כשנשחטה לשם קרבן שאינו חטאת, אבל לא כשנשחטה לשם חטאת אחרת.

- **אבל נחלקו לעניין חרס ששלטו לתוכו כלי שבור, שאינו נידון ככלי, ויש בתוכו או בכלי החרס שרץ:**

לדעת חכמים – אין כאן חציצה בפני השרץ, שכן, לא מצינו מחיצה בפני הטומאה, לעניין טומאת שרץ.

ולדעת רבי אליעזר – יש כאן חציצה בפני הטומאה, ומקל וחומר הדבר למד, שכן, אם חציצה מועילה בפני טומאת מת חמורה, כל שכן שחציצה מועילה בפני טומאת שרץ קלה.

חטאת ששחטה לשם מי שמחויב

חטאת או לשם מי שמחויב עולה

כבר נתבאר לעיל, שחטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה, ובכלל זה **כשנשחטה [לזרוק דמה] שלא לשם בעליה**. אלא שלדעת רב, כל זה כשנשחטה [לזרוק דמה] לשם בעלים אחרים, **שגם הם מחוייבים להביא קרבן חטאת, אבל אם נשחטה [לזרוק דמה] לשם בעלים אחרים, שאינם חייבים בעצמם חטאת, [אלא עולה], לא נפסל הקרבן**, אף שנשחט במחשבה לזרוק דמו לשם בעלים אחרים.

אוכלים שגבלם בטיט והכניסם לאויר כלי חרס

לדברי הכל, מאכלים שחיפו אותם בטיט סביב סביב, והכניסום לכלי חרס שיש בו שרץ, אף על פי שאין אפשרות שהשרץ או הכלי יגע במאכלים, מכל מקום הם טמאים, כי כלי חרס שיש בו שרץ, מטמא את כל אשר בתוכו, אף בלא נגיעה.

לדעת רבי אליעזר – יש ללמוד זאת מהכתוב, "כִּלְאֵשׁ בְּתוֹכוֹ יִטְמָא", הבא ללמד, שדווקא מה שבתוך הכלי טמא, ולא מה שבתוך תוכו, כלומר בתוך כלי שבתוכו, ומכאן דווקא מה שבתוך כלי שבתוכו אינו טמא, אבל מה שבתוכו מגובל בטיט טמא.

- **מתחילה רב יוסף היה סבור, שהדין הזה למד מסברא, והיא, שאין דבר נפסל מחמת שנעשה בו דבר פגום, אלא כשהפגם הוא דבר השייך בו, [כגון לשם המחויב חטאת], שאז הפגם נתפס בו, ופוגם [=מינה מחריב בה]. אבל כשהפגם הוא מדבר שאינו שייך בו כלל, [כגון לשם המחויב עולה], אינו נתפס בו, ואינו פוגם [=דאינה מינה אינה מחריב בה]. [ויתכן שלדעת רב חביבא, זהו הטעם האמיתי של הדין זה^א].**

ולדעת חכמים – דין זה סברא פשוטה הוא, שכן האוכלים הללו נמצאים בתוך הכלי הטמא, ומאחר שכלי חרס מטמא את האוכלים שבתוכו אף בלא מגע, דין פשוט הוא שיטמאו האוכלים שבתוכו, אף על פי שאין אפשר לגעת בהם.

- **אולם לבסוף אמר רב יוסף, שדין זה גזרת הכתוב הוא, שכן, הכתוב המלמד שחטאת שנשחטה שלא לשם**

חטאת חלב שנשחטה לשם חטאת דם או לשם עולה, כבר נתבאר, שחטאת שנשחטה לשם קרבן אחר, פסולה, אלא שלדעת רב, כל זה כשנשחטה לקרבן אחר ממש, כגון לשם עולה, **אבל אם נשחטה לשם חטאת אחרת, כגון שהחטאת הזו באה על חטא אכילת חלב, ונשחטה לשם חטאת הבאה על חטא אכילת דם, הרי זו כשרה לגמרי.**

^א וסברא זו שייכת גם בשאר קרבנות שאינם נפסלים שלא לשמה, אך לא עלו לבעלים. ונמצא מעתה שאם היתה המחשבה לשם בעלים אחרים שאינם מחוייבים בקרבן זה, הרי זה כשר לגמרי. ואם כן שדין נרגא בפסול שלא לשם בעלים, דאינו אלא במחשבת בעלים אחרים החייבים בקרבן זה, ורוב בני אדם אינם חייבים בו. ומכל מקום נראה דלמעשה על הרוב לא תארע מחשבת שלא לשם בעלים אלא בכגון דא, דיחליף הכהן בין שנים החייבים בקרבן, שהביאו אותו יחד, ואם כן לית כאן שדיית נרגא כל כך.

- **מתחילה היה רב יוסף סבור, שהדין הזה למד מסברא, והיא, שאין דבר נפסל מחמת שנעשה בו דבר**

שתהא הזביחה [=השחיטה] לשם שלמים.

- אמנם לולא הכתוב הזה לא היה ניתן ללמוד דין זה בבניין אב^א משאר עבודות, [שמבואר להלן שמצוותם להיעשות לשמה], כי מצינו קולא אחת, שישנה בשחיטה ולא בשאר עבודות, והיא, ששחיטה כשירה בזר ובאשה, מה שאין כן שאר עבודות, שאין כשרות אלא בכהנים זכרים.

- ומצד שני אין ללמוד בבניין אב מדין זה, שגם שאר עבודות מצווה לעשותם לשם הקרבן, כי מצינו חומרה אחת, שישנה בשחיטה ולא בשאר עבודות, והיא, שהשוחט קרבן פסח לשם מי שאינו ראוי לאכול כזית [אפילו הוא בעליו], פסלו, שנאמר, "אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ [כלומר הראויים לאכול] תִּכְסוּ [=תשחטו] עַל הַשֶּׁה", מה שאין כן בשאר עבודות, שאם נעשו בפסח לשם מי שאינו ראוי לאכול כזית, לא פסלו.

ב. בעבודת קבלת הדם.

נאמר, "הַמְקַרֵּב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים", והקרבה זו קבלת דם היא, כמו ששנינו, "נִשְׁחַט אֶת בְּנֵי הַקָּהָל לְפָנֵי ה' [הַקָּרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם]", זו קבלת הדם, [שהיא העבודה שאחר השחיטה]. ומאחר שנאמר, "הַמְקַרֵּב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים", [ולא "הַמְקַרֵּב אֶת הַדָּם" בלבד], יש ללמוד, שתהא ההקרבה, כלומר קבלת הדם, לשם שלמים.

- אמנם לולא הכתוב הזה, לא היה ניתן ללמוד דין זה בבניין אב, מהצד השווה של שחיטה וזריקה, שמצווה לעשותם לשם הקרבן, שגם קבלת הדם תעשה לשם הקרבן, כי בדבר אחד שחיטה וזריקה חמורות משאר עבודות, שהשוחט או זורק בחוץ חייב מיתה, [כפי שיתבאר להלן].

ד. בעבודת זריקת הדם.

נאמר, "הַזֵּרֵק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים", [ולא "הַזֵּרֵק אֶת הַדָּם" בלבד], ללמד, שתהא הזריקה לשם שלמים.

- אמנם לולא הכתוב הזה, לא היה ניתן ללמוד את הדין הזה בבניין אב, מהצד השווה של שחיטה וקבלה שמצווה לעשותם לשם הקרבן, שגם זריקה תעשה

^א בניין אב, היא מידה מהמידות שהתורה נדרשת בהן, שהכתוב יגלה ויפרש דבר במקום אחד, וממנו למדים בכל המקומות הדומים לו, שהתורה תקצר ותרמוז במקצת על הכל, ולכן נקרא בניין אב, שהמלמד הוא כאב, והלמדים ממנו כיוצאי ירכיבו... [קיצור כללים משלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם].

בעליה פסולה הוא, "וְיִכָּפֵר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֻטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ", שיש לכהן לכפר על הבעלים, ולא על אחר, ומסתבר שאין הכתוב ממעט, אלא אחר הדומה לבעלים, כגון שמחויב באותו קרבן, אבל לא אחר שאינו דומה לו, כגון שמחויב קרבן אחר.

ארבעה "תוך" כתיבי

נאמר בעניין טומאת כלי חרס, "וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל [תֹּכוֹ] כֹּל אֲשֶׁר [בְּתוֹכוֹ] יִטְמָא וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ", והרי זה כאילו נאמר בכתוב ארבע פעמים "תוך", [כי בשתי הפעמים שנאמר "תוכו", היה די לכתוב "תוך", ולא נוספה בהם הוי"ו, אלא לדרוש תוך נוסף].

א. לגופו – כלומר, ללמד, שכלי חרס טמא, מטמא אוכלים שנכנסו לתוכו, [אף בלא שנגע בהם].

ב. לגזרה שווה – ללמד, ש"תוכו" האמור לעניין טומאת הכלי מהשרץ, שווה ל"תוכו" האמור לעניין המאכלים הנטמאים מהכלי, כלומר שכשם שהכלי מטמא את המאכלים שנכנסו לתוכו, בלא שיגע בהם, כך הוא נטמא מהשרץ שנכנס לתוכו, אף על פי שלא נגע בו.

ג. לדרוש "תוכו" של זה, ולא תוכו של אחר – כלומר, רק כלי חרס נטמא ומטמא את הנכנס לו אף בלא נגיעה, אבל שאר כלים, [כמו כלי מתכות וכלי עץ], אינם נטמאים, ואינם מטמאים, אלא במגע.

ד. "תוכו" ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל – כלומר ללמד, שכשיש כלי מתכת או כלי עץ וכדומה, בתוך כלי חרס, מה שבתוכם אינו נחשב כבתוך החיצון, כפי שנתבאר לעיל.

דף ד'

מניין שיש לעשות את עבודות

הדם של הקרבן לשם אותו קרבן

א. בעבודת השחיטה.

נאמר, "וְיָאֵם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ", ולהזכרת שם הקרבן לא היה צריך לומר "זֶבַח שְׁלָמִים", שכן שם הקרבן הוא "שְׁלָמִים" בלבד, ולא "זֶבַח שְׁלָמִים", כמו שנאמר, "הַזֵּרֵק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים ... הַמְקַרֵּב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים", ולא נאמר "זֶבַח שְׁלָמִים", אלא ללמד

המזבח], מה שאין כן בשאר עבודות, שלעולם לא יהיה הקרבן כשר בלעדיו.

וכתבו תוסי' [בדף ב'], ואם תאמר, והא בפרק בית שמאי דריש להו מדכתיב, "עולה אשה ריח ניחוח לה", עולה תהא קריבה לשם עולה, וכאן הבאנו שלמדים זאת מהכתובים בעניין שלמים. ויש לומר, דקרא דהתם בהקטרת אימורים, [שגם הוא צריך להיות לשמו], והכא בעבודות הדם.

מניין שיש לעשות את עבודות

הדם של הקרבן לשם בעליו

א. שחיטה.

נאמר בעניין קרבן תודה, "וּבִישׁוֹרֵי זֶבַח תֹּודָת שְׁלָמִיו בְּיֹום קִרְבָּנוֹ יֶאֱכַל לֹא יֵינִיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר", ולמדו מכאן כמה דינים:

(א) מתוך שנקראת התודה בשם "תֹּודָת שְׁלָמִיו", כלומר תודת השלמים, למדנו, שתודה קרויה שלמים, ולכן השוחט תודה לשם שלמים, אינו נחשב כשוחט שלא לשם הקרבן, והרי זה כשר לגמרי, ועלה לבעלים לשם חובה. [אבל שאר שלמים אינם קרויים תודה, ולכן השוחט שאר שלמים לשם תודה, נחשב כשוחט שלא לשם הקרבן, ולא עלה לבעלים לשם חובה].

(ב) מתוך שנאמר "זֶבַח תֹּודָת שְׁלָמִיו", יש ללמוד, שיש זבחים נוספים שדינם כן, להיאכל ליום ולילה כתודה, והם חטאת ואשם.

(ג) ומתוך שנאמר "זֶבַח" קודם "תֹּודָת שְׁלָמִיו", ולא אחר כך סמוך לדין האכילה [= "בְּיֹום קִרְבָּנוֹ יֶאֱכַל"], יש ללמוד, שלא נאמר הכתוב ללמד רק את דין ב', אלא ללמד דין נוסף, והוא, שתהא הזביחה [=שחיטה] לשם תודה, ומאחר שכבר למדנו שיש לשחוט את הקרבן לשמו, לא חזרה תורה על כך, אלא ללמד, שתהא שחיטת הקרבן גם לשם בעליו [=אם אינו עניין לשינוי קודש, תנהו עניין לשינוי בעלים].

- ואין ללמוד בבניין אב מדין זה, שגם שאר עבודות מצווה לעשותם לשם הבעלים, כי מצונו חומרה אחת, שישנה בשחיטה ולא בשאר עבודות, והיא, שהשוחט קרבן פסח לשם מי שאינו ראוי לאכול כזית, [אפילו הוא בעליו], פסלו, מה שאין כן בשאר עבודות.

- ואין לומר, מאחר שמצונו לעניין שינוי קודש [=שחיטה לשם קרבן אחר], שאין חילוק בין שחיטה לשאר עבודות, אם כן גם לעניין שינוי בעלים [=שחיטה

לשם הקרבן, כי מצונו שתי חומרות, שישנן בשחיטה וקבלה ולא בזריקה. והן: (א) שקדשי קדשים שחיתם וקבלת דמם בצפון העזרה דווקא, אבל זריקת הדם נעשית גם בצדדים אחרים של עזרה. (ב) וכן שחיטה וקבלה ישנן גם בחטאות הפנימיות, מה שאין כן זריקה, שבחטאות הפנימיות אין זורקים את הדם על מזבח החיצון².

- ומצד שני אין ללמוד בבניין אב מדין זה, שגם שאר עבודות מצווה לעשותם לשם הקרבן, כי מצונו חומרה אחת, שישנה בזריקה ולא בשאר עבודות, והיא, שזר הזורק דם קרבן, חייב על כך מיתה³, מה שאין כן בשאר עבודות, שאם עשה אותם זר, אינו חייב מיתה. [שחיטה מותרת לו לכתחילה. וקבלה והולכה אסורות לו, ואם עשה פוסל את הקרבן, אבל אינו חייב על כך מיתה].

ג. בעבודת הולכת הדם.

נאמר בעניין קבלת הדם, "הַמְקַרֵּב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים", ללמד שתהא הקבלה לשם שלמים, ונאמרה קבלה זו בלשון הקרבה, כלומר הולכה למזבח, ללמד, שגם ההולכה תהא לשם שלמים.

- אמנם לולא הכתוב הזה, לא היה ניתן ללמוד את הדין הזה בבניין אב, מהצד השווה של שאר העבודות, שמצווה לעשותן לשם הקרבן. כי מצונו קולא אחת בהולכה, שאינה בשאר עבודות, והיא, שקרבן כשר גם ללא הולכה, [כגון כשהיתה השחיטה סמוך למזבח, וניתן לזרוק את הדם למזבח ממקום קבלתו, בלא להוליכו לצד

² ואף שיש בהם זריקה על מזבח פנימי, מכל מקום, מאחר שבמזבח החיצון אין בהם זריקה, אין ללמוד משחיטה וקבלה שנעשים לשמה, שגם זריקה במזבח החיצון תהיה לשמה, ולא היינו למדים אלא שזריקה בחטאות הפנימיות תעשה לשמה.

³ ובדף י' מבואר, שכן היא דעת רבי יוחנן. אולם לדעת ריש לקיש, מאחר שהדין הזה, שתהא שחיטה וקבלה לשמה, אמור בשלמים, שבהם אין השחיטה והקבלה בצפון, והם אינם חטאות פנימיות, אם כן שחיטה וקבלה זו שאמרה בהן תורה שיעשו לשמה, אינן חמורות מזריקה, וניתן ללמוד מהן, שגם הזריקה תהא לשמה. והטעם שכתבה זאת תורה בפירוש, הוא ללמד, שאין מחשבה זו פוסלת אלא בזריקה עצמה, אבל המחשב בשחיטה לזרוק שלא לשמה לא פסל. ורבי יוחנן חולק עליו בזה כפי שיתבאר שם בעזה"י.

³ אמרינן בסדר יומא, ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה. (א) זריקה. (ב) הקטרה. (ג) ניסוך המים. (ד) ניסוך היין. דכתיב גבי "והזר הקרב יומת" "ועבדתם עבודת מתנה", ודרשינן, עבודת מתנה ולא עבודת סילוק, "ועבדתם" עבודה תמה, ולא עבודה שיש אחריה עבודה. [רש"י].

לשם בעלים אחרים]. **לא יהא חילוק בין שחיטה לשאר עבודות, וכולם יש לעשות לשם הבעלים כשחיטה. כי מצינו בכמה דברים, ששינוי קודש חמור משינוי בעלים. (א) שינוי קודש פסולו בגופו, כלומר בקרבן עצמו, ששוחט את הקרבן לשם קרבן אחר, מה שאין כן שינוי בעלים, שאין הפסול בקרבן עצמו, אלא במחשבת בעליו. [וזה יש לדחות, כי באמת שניהם שווים, שפסולם במחשבת העובד, ולא בגוף הקרבן עצמו]. (ב) שינוי קודש ישנו בכל ארבע עבודות, שהמחשב בכל אחת מארבע עבודות לעשותן לשם קרבן אחר פסול, [לכל הפחות לעניין שלא עלו לבעלים], מה שאין כן לעניין שינוי בעלים, שאינו פסול אלא במחשבה לזרוק לשם בעלים אחרים.⁴ (ג) שינוי קודש ישנו לאחר מיתת הבעלים, אבל שינוי בעלים אינו לאחר מיתת הבעלים, שהמפריש קרבן ומת, ובא בנו להקריבו, אסור לשנותו להקריבו לשם קרבן אחר, אבל אין בו איסור לשנותו לשם מי שאינו בעליו, שהרי מתו הבעלים.² [ולדעת רב פנחס בריה דרב מרי זה אינו, כי לדעתו, יש איסור להקריב שלא לשם הבעלים גם לאחר מותם]. (ד) שינוי קודש ישנו אף בקרבנות ציבור, אבל שינוי בעלים אינו שייך בציבור, שהשוחט קרבן ציבור, יש אפשרות [לקלקלו], על ידי שישחט לשם קרבן אחר, אבל [לקלקלו], על ידי שישחט שלא לשם בעליו, אי אפשר, כי כל מי שישחט עליו הוא בעליו, שכן כל ישראל בעליו, [ואם ישחט לשם גוי, אין זה שינוי בעלים המקלקל, שאין שינוי בעלים אלא לשחוט לשם אחר החייב כמו הבעלים, כפי שנתבאר בדף ג']].**

ב. זריקת הדם.

נאמר, "וַיִּנְרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו", [כלומר יהיה לו ריצוי, על

⁴ כפי שנתבאר בהערה בתחילת המסכת.

² וזהו לעניין לכתחילה בלבד. אבל בדיעבד אם שינה בין לשם קרבן אחר ובין לשם בעלים אחרים, בכל אופן שניהם כשרים, ושניהם לא עלו לבעלים, שהרי מתו, [שכן, גם באופן שאין השינוי פוגם כלום, אין הדבר מועיל לבעלים אחר מותם, לעניין חובתם]. אולם התוס' כתבו, שגם לעניין דיעבד, יתכן חילוק בין שינוי קודש לשינוי בעלים, כגון, אם הפריש האב שני שלמים או שתי עולות לאחריות, ופירש, שאם אחת תמות או תאבד, השניה תהיה קריבה כדין הראשונה, ואם תקרב הראשונה כתקונה, השניה תהיה חולין, ומתו בעלים. מעתה אם עשה יורש את הראשונה כתקנה, השניה חולין, אבל אם עשה את הראשונה שלא לשמה, הרי היא כאילו נאבדה, וקרבה שניה תחתיה, וזה יתכן רק כשיש לשם קרבן אחר, אבל לא כשיש לשם בעלים אחרים, כי אין שינוי בעלים לאחר מיתתה.

(ב) מתוך שנאמר "לְכַפֵּר עָלָיו" למד רבי שמעון, שכל קרבן שמוטל על הבעלים, כלומר שהתחייב ואמר הרי עלי להביאו, הרי זה חייב באחריותו, ואם הפריש בהמה לקיום נדרו, ואבדה, חייב להביא אחרת תחתיה, שנאמר "וַיִּנְרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו", כלומר, מתי נרצה לו, רק מתי שיכפר ויקריב את המוטל עליו.

- ואין ללמוד בבניין אב, מהצד השווה של שחיטה וזריקה, שמצווה לעשותם לשם הבעלים, שגם שאר עבודות יעשו לשם הבעלים, כי מצינו שבדבר אחד שתי עבודות אלו חמורות משאר עבודות הדם, והוא, שהשוחט קרבן חוץ לעזרה, או זורק דם קרבן חוץ לעזרה, חייב מיתה, מה שאין כן בשאר עבודות הדם, שהעושה אותן חוץ לעזרה, אינו חייב מיתה.

ג. [שחיטה] קבלת הדם [הולכת הדם, וזריקת הדם].

נאמר בעניין איל הנזיר, "וְאֵת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים לָהּ", ומשמעות הכתוב, שיש לעשותו לשם שלמים. ומאחר שכבר למדנו, שיש לעשות את הקרבן לשמו, לא חזרה תורה על כך, אלא ללמד, שיעשה הקרבן גם לשם בעליו [=אם אינו עניין לשינוי קודש, תנהו עניין לשינוי בעלים].

לדעת רבא, הכתוב הזה מלמד, שיהיו כל עשיותיו של הקרבן לשם הבעלים. [ואין לדרוש כתוב זה בכלל ופרט, כי אין כאן כלל ראשון, שהרי הכלל הראשון הוא "וַיַּעֲשֶׂה ... שְׁלָמִים" והוא לא נכתב קודם לפרט באופן מלא, שהרי הפרט "זָבַח" כתוב באמצעו "וַיַּעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים" וכל כלל שאינו מלא קודם לפרט, אינו נידון ככלל], ואם כן, לדעתו, יש ללמוד מפרשה זו בלבד, שכל העבודות, שחיטה, קבלה, [הולכה], וזריקה, יעשו לשם הבעלים, ואין צריך לכלל האמור לעיל, לעניין שחיטה וזריקה לשם בעלים.

ולדעת רבינא, יש לדרוש את הכתוב הנ"ל בכלל ופרט וכלל, באלו עשיות הכתוב מדבר, שנאמר "וַיַּעֲשֶׂה ... שְׁלָמִים", כלל. "זָבַח" פרט. "לָהּ" כלל. [ואף שאין שני הכללות שווים, שכן הכלל הראשון כולל רק ארבע עבודות, שהן עשיות הקרבן, והכלל האחרון כולל כל הנעשה בו לה',

ואף שלא נאמר הכתוב הנ"ל אלא לענין שלמי נזיר, מאחר שנאמר בכתוב "שְׁלָמִים", ולא נאמר "שלמיו", הרי זה מלמד, שכן הדין גם בשאר שלמים.

כל הקרבנות דינם כשלמים לענין עשיה לשמה

מהמבואר עד עתה למדנו, שכל עבודות קרבן שלמים, יעשו לשם שלמים, ולשם כפרת בעליו, ומאחר שנאמר, "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאִשִּׁם ולמלואים ולזבח השלמים", הוקשו כל הקרבנות לשלמים, ללמד, שאף בשאר הקרבנות, יש לעשות את כל העבודות לשם אותו קרבן, ולשם כפרת בעליו.

אבל בבניין אב, אין ללמוד זאת, כי בכמה דברים השלמים חמורים משאר קרבנות, שכן השלמים טעונים (א) סמיכה (ב) ונסכים (ג-ד) ותנופת חזה ושוק. ואין שום קרבן שטעון תנופת חזה ושוק, וחטאות גם נסכים אינן טעונות, ובכור ומעשר גם סמיכה אינם טעונים.

אי עשיה לשמה אינה פוסלת את [רוב] הקרבנות

אף על פי שיש לעשות את עבודות הקרבן לשם אותו קרבן, אם לא נעשו עבודות הקרבן לשמו, [ברוב הקרבנות], לא נפסל הקרבן.

מסוגית הגמרא בדף זה משמע, שדין זה שאין הקרבן נפסל, למד מהכתוב², "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ תִּשְׁמֹר וְעֲשִׂיתָ פֶּאֶשֶׁר נְדָרְתָּ לֵה' אֲקִינָה נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ", פתח הכתוב בנדר, "פֶּאֶשֶׁר נְדָרְתָּ לֵה' אֲקִינָה", וסיים בנדבה, "נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ", ללמד, שאם נדר אדם להביא קרבן,

² הקשו התוס', הלא בכל דיני קדשים, אם לא נשנה הדין בתורה, אינו מעכב, ונאמר רק לכתחילה, ואם כן, מדוע צריך כתוב להכשיר קרבנות שנעשו שלא לשמם, הלא לא נשנה דין לשמה בכתוב שיעכב, ותירצו כמה תירוצים: (א) הכתוב המלמד שיש לעשות את הקרבן לשם בעליו, באמת מדבר בעשיה לשם קרבן, ולא לשם בעלים, ורק משום אם אינו עניין לשמו, אנו מעמידים אותו בשינוי בעלים, ומניין לנו זאת, הלא ניתן להעמידו לשינוי קודש ולעכב, ולא לשינוי בעלים, אלא מאחר שנאמר, "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ ...", על כרחך אין העשיה לשמה מעכבת, והכתוב השני מדבר בשינוי בעלים. (ב) באמת, אף בלא הכתוב "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ ...", ידענו שאין העשיה לשמה מעכבת, ולא בא הכתוב הזה ללמד, אלא שלא עלה הקרבן לשם בעליו. (ג) אמנם לא שנה הכתוב דין לשמה בכל הקרבנות, אבל היה מקום ללמוד זאת מהדין האמור בחטאת ופסח, שאם לא נעשו לשמן, פסולים [תירוצו זה אינו מפורש בתוס' אבל יתכן ללומדו מתוך דברי התוס']. (ד) הכלל הזה, שאין דבר מעכב בקדשים, אלא אם כן שנה עליו הכתוב, נלמד מכאן, שנאמר "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ ...", ללמד, שאין דין לשמה מעכב.

גם דברים שאינם נחשבים עבודה, כשפיכת שיירי הדם והקטרת האימורים, מכל מקום, גם באופן הזה, יש לדרוש כלל ופרט וכלל, וכל כלל ופרט וכלל, אין אתה דן אלא כעין הפרט, כלומר כל הדומה לפרט, הרי הוא בכלל הפרשה, ויש שני אופנים לדרוש זאת:

(א) מאחר שהפרט [=זביחה] הוא עבודה, שהעושה אותה בחוץ חייב מיתה, כעין הפרט הוא זריקה שהיא דומה לה בכך, שהיא עבודה שהעושה אותה בחוץ חייב מיתה, ואם כן על שחיטה וזריקה נאמר בפרשה זו שיעשו לשם הבעלים.

(ב) מאחר שהפרט [=זביחה] הוא עבודה, שבקדשי קדשים נעשית בצפון העזרה, וישנה בחטאות הפנימיות, כעין הפרט הוא קבלה שהיא דומה לה בכך, שהיא עבודה, שבקדשי קדשים נעשית בצפון העזרה, וישנה בחטאות הפנימיות, ואם כן על שחיטה וקבלה [וכן על הולכה שהיא בכלל קבלה], נאמר בפרשה זו שיעשו לשם הבעלים.

ומאחר שיש ללמוד מפרשה זו, ששחיטה וקבלה יעשו לשם בעלים, וכן יש ללמוד מפרשה זו ששחיטה וזריקה יעשו לשם בעלים, ואין הכרע בדבר נחלקו חכמים מה ללמוד מפרשה זו.

- ו"א מאחר שיש ללמוד מפרשה זו בשני האופנים, ואין הכרע בדבר, יש ללמוד את שניהם³, ואם כן, גם לדעה זו, יש ללמוד מפרשה זו בלבד, ששחיטה וקבלה [והולכה] וזריקה יעשו לשם הבעלים, ואין צריך לאמור לעיל לענין שחיטה וזריקה.

- ו"א מאחר שדין זריקה יש ללמוד מכתוב אחר, [כמבואר לעיל], על כרחך פרשה זו באה ללמד ששחיטה וקבלת הדם תעשה לשם הבעלים. [והוא הדין שיש ללמוד מכאן שיש לעשות את ההולכה לשם הבעלים כי הולכה בכלל קבלה, אבל זריקה, יש ללמוד מהכתוב המבואר לעיל].

³ שקולים הם יבואו שניהם [גמרא]. וכתבו התוס', שכשהכתוב בא לרבות איזה דבר, ויש לנו שני דברים ללמוד, ושקולים הם, ואין הכרע מי מהם בא הכתוב לרבות, יבואו שניהם, [כי גם שנים נוספים ריבוי הם]. אבל כשהכתוב בא למעט איזה דבר, ויש לנו שני דברים ללמוד, ושקולים הם, ואין הכרע מי מהם בא הכתוב למעט, אין למעט אלא אחד, [כי אם אנו ממעטים שנים אין זה מיעוט אלא הרבה]. [כן יתכן שכוונת התוס'].

- וכששמע ריש לקיש את תשובת רבי אלעזר [בן פדת] הקשה על כך, הלא אשם [חטאת ופסח] אינם באים לאחר מיתה, ואם כן לא מצינו אשם שיהיה כשר בלא לכפר על בעליו. ולעניין אשם עדיין יש להקשות, מדוע כשנעשה שלא לשמה יהיה כשר בלא לרצות לבעליו, הלא לא מצינו בו כן במקום אחר.

ואמנם לדעת רבי אלעזר [בן הורקנוס] במשנתנו, אין זו קושיה כלל, כי לדעתו באמת שלושת קרבנות אלו, [אשם חטאת ופסח], שנעשו שלא לשמה, פסולים לגמרי. אבל לדעת חכמי משנתנו, האומרים, שאשם שנעשה שלא לשמו, כשר, ואינו עולה לבעלים, יש להקשות, היכן מצינו במקום אחר, אשם, שהוא כשר ואינו עולה לבעלים.

וכשביאר רבי אלעזר בן פדת, שתשובתו עולה בקנה אחד על כל פנים עם דברי רבי אלעזר בן הורקנוס, תמה על כך ריש לקיש ואמר, "זהו שאומרים עליו אדם גדול הוא, קאמינא אני משנה שלמה, ואת אמרת לי רבי אלעזר".

ואמרו רב הונא ורב נחמן [בסוף הסוגיה], שרבי אלעזר יכול היה להשיב לריש לקיש, שאשם גם כן קרב לאחר מיתת הבעלים, שכן אשם שמתו בעליו רועה עד שיפול בו מום, ואז נפדה, ומביאים בשווי עולת נדבה, והיא כשרה, ואינה מרצה לבעלים שמתו, ואם כן, כך יהיה דינה גם כשנעשית שלא לשמה, שתהיה כשרה, בלא לעלות לבעלים לחובתם.

"ג'ג שלא נדחו דבריהם, ואף שמחמת הסברא הזו, היה מקום להכשיר גם חטאת שנעשית שלא לשמה, שכן גם היא קרבה באופן הזה לאחר מות הבעלים, כגון אם הפרישו שתי חטאות לאחריות, שאם תמות האחת יתכפר בחברתה, הדין הוא, שאם התכפר בראשונה, השניה רועה עד שיפול בה מום, ותפדה, ויביא בדמיה עולת נדבה, ואם מת קודם שקרבה, היא קרבה ואינה עולה לבעלים. אלא שמכל מקום, אף שהסברא הזו מכשירה גם חטאת שנעשית שלא לשמה, היא פסולה, כי נאמר בה מיעוט "חטאת הוא", ללמד, שרק כשנעשית לשמה כשרה, ולא כשנעשית שלא לשמה, אבל אשם, שלא נאמר בו מיעוט ללמד שהוא פסול שלא לשמו, כשר הוא, ואינו עולה לבעלים, כשם שלאחר מות הבעלים, דמיו כשרים לעולה, ואינה מרצה לבעלים.

ונעשו בו כל העבודות לשמה, יש כאן קיום לנדרו, אבל אם נעשית אחת העבודות שלא לשמה, אין כאן קיום לנדרו, והקרבת נעשה נדבה, ואם כן כשר הוא, ככל נדבה, [אלא שלא עלה לבעלים לקיום חובת נדרם].

אולם מסוגיית הגמרא בדף ה' משמע, שדין זה, שאין הקרבן נפסל כשלא נעשה לשמו, למד מהכתוב בעניין קרבן חטאת, "וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת", המלמד שדווקא החטאת נפסלת כשנעשית שלא לשמה, אבל שאר קרבנות אינם נפסלים בכך, [ומהכתוב "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ..."] יש ללמוד, שהקרבת אינו עולה לבעלים ידי חובתם].

דף ה'

רוב קרבנות שנעשו שלא לשמן כשרים

אבל לא עלו לבעלים לשם חובתם

שאל ריש לקיש [בהיותו שוכב על מעיו בבית המדרש], **אם קרבנות שנשחטו שלא לשמה כשרים הם, יעלו לבעלים לשם חובה, ואם אינם עולים לבעלים, לא יקרבו כלל**^א.

והשיב רבי אלעזר [בן פדת], **מצאנו כעין זה קרבנות נוספים, שהם כשרים, ובכל זאת אינם עולים לבעלים לשם חובתם, והם קרבנות הבאים לאחר מיתה, דהיינו מי שהתחייב להביא עולה או שלמים או שאר קרבנות [חוץ מחטאת ופסח ואשם], והפריש בהמה [או עוף] לשם קיום חובתו, ומת, מקריבים את הקרבנות הללו אחר מותו, והם כשרים, אבל אין לו בכך כפרה, כי אין כפרה למתים**^ב. ואם כן, הוא הדין לעניין קרבנות שנעשו שלא לשמם, שהם כשרים, אבל הבעלים לא מתכפרים בהם, [והם דומים לקרבנות שמתו בעליהם, שאינם קרבים לשם הבעלים].

^א מתוך תירוץ רבי אלעזר משמע, ששאלתו של ריש לקיש היתה, היכן מצאנו קרבן שהוא כשר ואינו עולה לבעליו, שנאמר שגם קרבנות אלו יהיה דינם כך. אולם מתוך ביאור תירוץו של ריש לקיש עצמו משמע, ששאלתו היתה, מניין לנו שקרבנות אלו אינם כשרים לגמרי אף לעלות לבעלים לשם חובתם. ויל"ע בזה.

^ב אמנם בסוף הסוגיה מבואר, שיש להשיב על דברי רבי אלעזר, כי בדבר שהקרבת מכפר והיורשים צריכים לו לכפרה, הקרבן מכפר על היורשים כפרה קלה, ואם כן אין זה דומה ממש לקרבן שלא לשמה שלא עלה לבעליו כלל. [והעירוני לעיין בדף ו' ברש"י ובשינויי נוסחאות אות י"ג בהוצאת זכר חנוך שמתוך הגהתו משמע שאין בכפרה קלה זו להחשיב את היורש כמתכפר].

לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים, ואם כן, הקישה תורה אשם לשלמים, ומכאן שדינו כמותם, שאם נעשה שלא לשמה, לא עלה לבעלים לשם חובה. ואף שהוקש כאן אשם גם לחטאת, שפסולה לגמרי שלא לשמה, מאחר שנאמר בחטאת "אתה", ללמד, שרק היא פסולה שלא לשמה, אין להקיש לה אשם בדין זה.

חטאת קודמת לעולה

מבואר בתוס', שאף שלכתחילה הבא להקריב חטאת ועולה, יש לו להקדים את החטאת, [ואפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה], מכל מקום, בדיעבד, אם הקדים את העולה לחטאת, יצא ידי חובתו.

- לפירוש רבינו חיים, כל זמן שלא נאמר בתורה שהקדימה מעכבת בדיעבד, אם הקדים את המאוחר, כשר.

- וי"מ שרק במקום שנאמר בפירוש, שהקדימה אינה מעכבת בדיעבד, אם הקדים את המאוחר, כשר, כגון בחטאת ועולה של טהרת מצורע, שנאמר בהם "והעלה" ללמד שאפילו העלה את העולה תחילה היא כשרה, וכן הדין בקרבנות הדומים להם, [כחטאת ועולה של טהרת יולדת], הלמדים מהם בבניין אב. אבל בשאר מקומות, אם שינה את הסדר פסול, כי מאחר שאין להקריב את המאוחר עד אחר הקרבת המוקדם, באותה שעה המוקדם נידון כמחוסר זמן, הפסול להקרבה.

הכתוב "חטאת הוא" בעניין שעיר נשיא, מלמד, שחטאת נעשית לשמה, ואם לאו היא פסולה, [ועניין זה יתבאר בעזה"י בדף ח', על פי דברי התוס' כאן].

אשם שניתק לרעייה

מי שנתחייב אשם, והפריש לכך בהמה, ואחר כך מת, או נתכפר בבהמה אחרת, [כגון שאבדה ראשונה, והביא אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה], אין מקריבים אותה לאשם, כי כבר נפטרו הבעלים, אלא תרעה עד שיפול בה מום, ואז תיפדה, ויביא בדמיה עולה.

ואם לא המתינו לה עד שיפול בה מום, ושחטוה עצמה לשם קרבן:

לפי הגרסא שלפנינו – אם כבר נמסרה הבהמה לרועה [=ניתקה לרעייה], היא כשרה כדין עולה, כי מאחר שנמסרה לרעייה, כדי שיפול בה מום, ויביאו בדמיה עולה, כבר עכשיו דינה כדין עולה. אבל אם עוד לא

וי"ג שרב ששת דחה את דברי רב הונא ורב נחמן, כי מאחר שאמרה תורה שחטאת שנעשית שלא לשמה פסולה, גילתה בכך, שאין להחשיב את הקרבת דמי החטאת כעולה לאחר מיתת הבעלים, כהקרבת החטאת עצמה לאחר מיתת הבעלים, ואם כן אין שום חטאת הקרבה לאחר מיתת הבעלים, ולפי זה, גם אשם אין להחשיבו כקרב לאחר מיתת הבעלים, כי הוא עצמו אינו קרב, ואם כן לא מצינו שום אשם שיהיה כשר ולא יעלה לבעלים.

וריש לקיש עצמו השיב, שעיקר דין זה, שרוב

הקרבנות חוץ מחטאת [ופסח] כשרים, אף כשנעשו שלא לשמה, יש ללמוד מהכתוב בעניין חטאת, "וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת", המלמד שחטאת שלא נעשית לשמה פסולה, ומתוך שנאמר בכתוב "אתה", יש ללמוד, שרק חטאת פסולה שלא לשמה, [וכן שאר קרבנות שמפורש בהם כן], אבל שאר קרבנות כשרים שלא לשמה.

ומהכתוב "מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת לה' אֶקִיךָ נִדְבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ", יש ללמוד, שאף שלא נפסלו הקרבנות כשנעשו שלא לשמן, [אין זה אלא לעניין שימשיכו לעשותם בכשרות, ובשרם מותר באכילה, אבל] לא עלו לבעלים לשם חובתם, שכך יש לדרוש את הכתוב, אם עשית כמו שאמרת, [כלומר לשמן], יהא נדר, ועלה לבעלים לשם נדרו, ואם לא עשית כמו שאמרת, [אלא לשם קרבן אחר], יהא נדבה, ולא עלה לבעלים.

- לדעת אביי, אף שמשמעות הכתוב הזה רק בקרבנות

הבאים בנדר ונדבה, ולא באשם שאינו בא בנדר ונדבה, גם אשם דינו כן, שאם נעשה שלא לשמו, לא עלה לבעלים לשם חובתם, כי יש ללמוד זאת בבניין אב, מהצד השווה של עולה שלמים ותודה, שהם קדשים, שאם נשחטו שלא לשמן כשרים, ולא עלו לבעלים, ואם כן הוא הדין אשם, שהוא קודש, שאם נשחטו שלא לשמו כשר, ולא עלה לבעלים לשם חובתם.

אולם יש לדחות זאת, כי יתכן שרק קרבנות הבאים בנדר ונדבה דינם כן, שהם כשרים שלא לשמה, ואינם עולים לבעלים, אבל אשם, שאינו בא בנדר ונדבה, כשר שלא לשמה, ועולה לבעלים.

- ולדעת רבא, אף שמשמעות הכתוב הזה רק בקרבנות

הבאים בנדר ונדבה, ולא באשם, שאינו בא בנדר ונדבה, גם אשם דינו כן, שאם נעשה שלא לשמו, לא עלה לבעלים לשם חובתם, כי נאמר, "זאת התורה

תמורה, [ודווקא יורש יחיד, אבל שני יורשים אינם עושים תמורה, כי יורשים נתרבו לדין תמורה כדין המוריש, ואף הוא לא היה עושה תמורה אלא כשלא היו לו שותפים בקרבן].²

דף ו'

כל הקרבנות שנעשו שלא לשמן, שלכן לא עלו לבעלים לשם חובתם, לא עלו להם כלל לשם חובתם, אף לא להגן עליהם מהיסורים עד שיביאו קרבן שני.

האם קרבן מכפר על חטא שנעשה לאחר הפרשתו

א. חטאת.

החטאת מכפרת על שגגת לא תעשה, [שבמזיד יש בו עונש כרת], ונאמר בעניין קרבן חטאת, "או הודע אֶלְיוֹ חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנוֹ", ללמד, שאין להביא [=להפריש] את החטאת, אלא אחר ידיעת החטא, ואם כן היא מכפרת רק על חטא שנודע לו קודם הפרשתה, ולא על חטא שנודע לו לאחר הפרשתה.³

המתכפר, אבל בעלים לדברי הכל עושים תמורה. ומכלל מקום יתכן שהחידוש אצל היורש הוא, אף שלא אצלו נעשית הקדושה, ואינו כבכור ביד כהן, שאינו עושה לו תמורה, כמבואר שם בסוגיה מהטעם שלא אצלו נתקדש הבכור.

² וכל זה כשכפרת השותפים שווה, או כולם כפרה גמורה, או כולם כפרה קלה, אבל אם אחד מהם מתכפר כפרה גמורה, והשאר מתכפרים כפרה קלה, המתכפר כפרה גמורה עושה תמורה, ולכן, אם בפר יום כיפורים, שאר הכהנים מתכפרים רק כפרה קלה, כהן גדול שמתכפר בו כפרה גמורה, עושה בו תמורה. [תוס'].³

³ מתוך הסוגיה נראה, שכן הדין אף כשמתחילה לא יחד את החטאת לחטא שכבר חטא, אלא הפרישה לחטא שיחטא בעתיד, מכל מקום, מאחר שנעשה החטא אחר הפרשתה, אינה מכפרת על כך, [שאם מתחילה יחד אותה לחטא שכבר חטא, מטעם זה בלבד לא תכפר על חטא שיחטא אחר כך, שכן אינה מכפרת על שני חטאים, ולא משום שנעשה החטא אחר הפרשתה], אולם יתכן שהמפריש חטאת בלא ליחד זאת עבור חטא שחטא, לא עשה כלום. וילייע בזה. [] והנני להעתיק כאן מה שכתב לי הרב נ"מ הי"ו בעניין זה: איבעיא להו אעשה דלאחר הפרשה ... מי אמרינן מידי דהוי אחטאת, מה חטאת דקודם אין לאחר הפרשה לא, אף הכא ... קשה הא אין מביאים חטאת אחת על שני חטאים, ואי כבר הפריש קרבן לחטאתו, פשיטא דאין יכול לצרף לכפרה חטא נוסף, אפילו חטא דקודם הפרשה, ואין הטעם תלוי בחטא דאחר הפרשה. ועיין בספר המלוקט מחד"ת דכולל פוניבו' שעמד בזה, ועיי' תירוצו הדחוק לענ"ד. ובהערה כתב לתרץ דאולי אפשר להפריש חטאת סתם בלא חטא ידוע, ועל זה

נמסרה לרעייה, [=לא ניתקה לרעייה], עדיין שם אשם עליה, ואינה קרבה למזבח כעולה.

- מתוך הסוגיה משמע, שדין זה, דין תורה הוא, שנאמר באשם, "אֲשֶׁם הוּא", ללמד, שכל זמן שלא נעשה בו מעשה המנתק אותו משמו, [כגון שימסר לרעייה, להביא בדמיו עולה], שמו אשם כמו שהיה, ולכן אינו כשר להקרבה, כי אין אשם בא בנדבה.

- אולם התוס' כתבו, שמדין תורה, משעה שנפטרו ממנו בעליו, סר ממנו שמו, והוא כשר לעולה, ורק על הזמן שעומד להקרבה כאשם, אמרה תורה "אֲשֶׁם הוּא", ללמד, שאין להקריבו לדבר אחר. ומה שאמרו, שאינו כשר לעולה, אלא אחר שיימסר לרעייה, תקנת חכמים היא, שלא יקרב עולה קודם מסירתו לרעייה, שמא יבואו להקריבו עולה גם בעודו עומד להקרבה לבעליו.

ולפי גרסת רבינו תם – משעה שנפטרו הבעלים מהקרבן, עומד הוא להיות קרב עולה, שנאמר, "אֲשֶׁם הוּא", כלומר למה שהוא עומד להיות בסופו, הוא עומד כבר עתה, ומאחר שסופו להיות עולה, מעתה שמו עולה, וכשר להיקרב עולה, ומה שאמרנו, שלכתחילה לא יקרב עצמו, אלא ירעה עד שיפול בו מום, תקנת חכמים היא.

יורש בקרבן אביו

מי שהפריש קרבן [הקרב גם אחר מותו, כגון עולה או שלמים], **ומת קודם שהקריבו, אין הבנים נחשבים ממש כבעלים של הקרבן, שיתכפרו בו כפרה גמורה,** בדבר שהם צריכים לכפרת הקרבן, [כגון עולה המכפרת על עשה ולא תעשה הניתק לעשה].

וכמו כן מאחר שאינם נחשבים ממש כבעליו של הקרבן, אם ירשו מנחה מאביהם, מקריבים אותה כדין מנחת אביהם, ואינה כמנחת שותפים שאינה קריבה.

אבל כפרה מועטת וקלה היורשים מתכפרים בקרבן אביהם, בדבר שהם צריכים לכפרת הקרבן, [כגון עולה המכפרת על עשה ולא תעשה הניתק לעשה. אבל אם ירשו עולת יולדת מאימם, ודאי לא יתכפרו על לידה, שהרי לא ילדו].

וכמו כן מי שירש קרבן מאביו, עושה בו תמורה, [כלומר אם אמר על בהמה אחרת שתהא תמורתה, חלה אמירתו], כדין תמורה, שרק המתכפר⁴ בה עושה⁵

⁴ עיין תמורה ז' ע"ב בד"ה שאין, שבאמת לא רק המתכפר, אלא אף

ב. עולה.

- מתוך דברי רבא מבואר, שלדברי הכל, אין עולה מכפרת על חטא שנעשה אחר שחיטתה, [אף על פי שעוד לא נעשית כפרת הקרבן בזריקת הדם למזבח].
- אולם לדעת רבי זירא [בדף ז',], עולה מכפרת אף על חטא שנעשה אחר שחיטתה עד זמן זריקת הדם³.

הקריב עולה ולא סמך ידו על ראשה

נאמר בעניין הקרבת העולה, "וְסִמַּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עֲלָיו", ואין ללמוד מכאן שהסמיכה היא המכפרת, שהרי נאמר, "כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִי לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁוֹ לְכַפֵּר", כלומר זריקת הדם היא המכפרת. ומכל מקום, מתוך שנסמכה הסמיכה לכפרה, "וְסִמַּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עֲלָיו", יש ללמוד, שאין הכפרה שלימה, אלא אם כן נעשית הסמיכה, ואם לא נעשית הסמיכה חסר בכפרה.

"א שאם לא נעשית הסמיכה, אמנם התכפר המקריב על רוב עבירות עשה שבידו, אבל אין כפרתו שלימה, כי על חטא זה של ביטול הסמיכה, אין לו כפרה בקרבן הזה.

מתחילה רצו להוכיח מכאן, שעולה אינה מכפרת על עשה שלאחר הפרשתה, שכן ביטול הסמיכה הוא חטא שלאחר ההפרשה, ולא כפרה עליו.

אולם דחו זאת, כי חטא זה של ביטול הסמיכה לא נעשה רק אחר ההפרשה, אלא גם אחר השחיטה, שכן עד שעת השחיטה עדיין יכול לסמוך, ולא ביטל את העשה אלא בשעת השחיטה, ואם כן אין מכאן ראיה שהעולה אינה מכפרת על חטא שאחר הפרשה וקודם השחיטה.

וי"א שאם לא נעשית הסמיכה, אמנם התכפר המקריב על כל עבירות עשה שבידו, ושוב לא יענש עליהן, אלא שאין זו כפרה גמורה לנחת רוח לקונו, כי לא עשה מצווה מן המובחר.

ולפי זה יש להוכיח מכאן, שעולה מכפרת גם על עשה שלאחר הפרשה, שאם לא כן לא התכפר המקריב מכל

קאמר.

³ העירוני שיתכן שאם תמצוי לומר קאמר וכני"ל [תוס'].

עולה מכפרת על עבירת עשה ולא תעשה הניתק לעשה, שנאמר בעולה, "וְסִמַּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עֲלָיו", ללמד, שהמקריב עולה נעשה מרוצה לקב"ה, ומכופרים לו עוונותיו. [ודווקא עוונות עשה ולא תעשה הניתק לעשה, אבל לא שאר עוונות, שכן מפורש בתורה בשאר עוונות כפרות אחרות, כחטאת, ומלקות, וכתר, ומיתות ביד].

והסתפקו בגמרא, האם העולה מכפרת רק על עבירות שעשו הבעלים קודם שהפרישוה, או אף על עבירות שעשו לאחר מכן.

כי מצד אחד יש ללמוד מהמבואר בעניין חטאת, שאין קרבן מכפר על חטא שאחר הפרשתו.

ומצד שני ניתן לומר, שהטעם שחטאת אינה מכפרת על חטא שאחר הפרשתה, כי לעולם אינה מכפרת אלא על חטא אחד [של לא תעשה], וכבר הופרשה לחטא אחד, אבל עולה מכפרת על כל עבירות [של עשה], כמו שנאמר בה, שהמביאה נעשה מרוצה לקב"ה, וזה יתכן רק אם נתכפרו לו כל עבירות שלו, ואם כן, מאחר שהעולה מכפרת על הרבה עבירות, היא מכפרת גם על עבירות שנעשו לאחר הפרשתה.

אמנם לדברי רבי זירא בדף ז', עולה מכפרת על עשה שאחר הפרשתה, אלא שאין לפשוט את הספק מדבריו, כי יתכן שאין הלכה כמותו⁴.

נאמר דא"א להתכפר בה על חטא דלאחר הפרשה. אך נסתר מרמב"ם מפרש ה' מע"ק ומקורו מתוספתא ע"ש. ונראה דמירי באכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, ונדוע לו על כזית אחד, והפריש חטאת, ואח"כ נודע לו על הכזית השני, דבגמ' שבת פרק כ"ג איתא דלרבי יוחנן ואולי גם לריש לקיש צריך להביא חטאת נוספת. ומהאי גוונא רצתה הגמ' להוכיח דאין חטא דאחר הפרשה מתכפר בקרבן זה, דהנה שני זיתי חלב הם חטא אחד, דהרי אכלם בהעלם אחד, ומאזיה טעם אין הכזית השני מתכפר, על כרחך דכיון דבשעת ההפרשה נתיחד הקרבן על כזית ראשון, א"א להוסיף בכח כפרת הקרבן לכפר על דבר נוסף, וכביכול ההפרשה חסמה את האפשרות לצרף חטאים נוספים, (הגם שהחטא עצמו היה קודם ההפרשה, מ"מ אין מתייחסים אלא לחלות חיוב הכפרה שזה בשעת הידיעה), ומינה נילף לעשה דלאחר הפרשה, דאין לצרפו לכפרת קרבן העולה. ובצד השני של הגמ' אפשר לומר דהטעם שאין הכזית השני מצטרף הוא משום ד"ידיעות מחלקות", וכלשון הגמ' דשבת הנ"ל, וכמו דידיעות החטא בין שני הכזיתים מחלקת לשני עבירות, כמו"כ ידיעת החטא עם ההפרשה מחלקת, ואין החסרון מצד אחר ההפרשה אלא דהוי שני עבירות. עד כאן כתב הרב נ"מ הי"ו.

⁴ העירוני שכן פירש רש"י. אולם תוס' פירשו שאם תמצוי לומר

העבירות שבידו. ומכל מקום אין מאן הוכחה גמורה לכך, כי אפשר לפרש את הכתוב גם באופן הראשון, ושוב לא תהא ממנו ראייה לדין הזה.

טהרת מצורע בלא נתינת שמן על ראש המצורע

נאמר בעניין קרבנות טהרת המצורע, "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל פִּי הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית. וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּף הַשְּׂמָאלִית וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי ה'." ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוך אֶזְוֹן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן כגלו הימנית על דם האשם. והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני ה'."

לדעת רבי עקיבא – מאחר שנאמר לשון כפרה בעניין נתינת השמן על ראש המיטהר, **אם לא ניתן השמן על ראשו של המיטהר, לא התכפר בשמן כלל.** [וצריך להביא שמן אחר, ולחזור לעשות את כל האמור בו מתחילה].

ולדעת רבי יוחנן בן נורי – מאחר שנאמר בעניין נתינת השמן על ראש המיטהר לשון נותר, "וְהַנֹּתֵר בְּשֶׁמֶן", על כרחך אין נתינה זו אלא שיירי מצווה, ולא עיקר המצווה, ויש כפרה בשמן אף בלא נתינתו על ראש המיטהר, ומכל מקום, מתוך שנאמר בזה גם לשון כפרה, למדנו, שאם לא ניתן השמן על ראשו, אין הכפרה שלימה. ונאמרו שני ביאורים בעניין.

- **י"א שאמנם התכפר המיטהר לגמרי** אף בלא נתינת השמן, ואין צריך להביא שמן אחר לצורך זה, **אלא שאין זו כפרה שלמה לנחת רוח לקונו**, כי לא עשה מצווה מן המובחר.

- **וי"א שאמנם**, אף על פי שלא ניתן השמן על ראש המיטהר, **לא נפגמה בכך כפרה שנעשתה בו כבר**, כלומר הזייה ונתינה על תנוך אוזנו ובהונותיו, **אבל אין הכפרה שלמה**, כי לא התכפר בנתינת השמן על ראשו, ורק לצורך מתנות הראש שלא התכפר בהם, **יש להביא שמן אחר**^א.

^א כן פירש רש"י. אולם תוס' פירשו, שלדברי הכל, אם לא ניתן השמן על ראש המיטהר, אין צריך להביא שמן אחר. אלא שי"א שלדעת רבי יוחנן בן נורי, מאחר שלא ניתן השמן על ראשו, כל נתינותיו לא היו לנחת רוח לקונו, וכל כפרתו אינה שלמה. וי"א שלענין מתנות שכבר ניתנו, יש כאן כפרה שלמה, גם לנחת רוח כלפי שמיא, ורק

טעם הקרבת שני שעירי חטאת בעצרת

שני שעירי חטאת קרבים בעצרת, אחד קרב עם שתי הלחם, כמו שנאמר, "וְהִקְרַבְתָּם עַל הַלֶּחֶם ... וְעָשִׂיתָם שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת", ואחד קרב עם המוספים, שנאמר, "וּבָיִוֹם הַבִּפְּזוּרִים ... וְהִקְרַבְתָּם ... שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עָלֶיכֶם". ומבואר במסכת שבועות, ששעירי הרגלים באים **לכפר על טומאת מקדש וקדשיו**, [כלומר על טמא שנכנס למקדש או על טמא שאכל קדשים], ולא נודע לו שהוא טמא, [או שכאן המקדש, או שאלו קדשים], לא קודם לחטאו, ולא לאחר מכן.

ואמר רבי שמעון, שעירי עצרת למה הם באים? על טומאת מקדש וקדשיו [כמבואר לעיל]. **נזרק דמו של ראשון**, [כבר נתכפרו על החטא הזה, ואם כן] **שני למה קרב: על טומאה שאורעה בין זה לזה**, [כלומר על טומאה שבין חטאת ראשון לחטאת שני]. אמור מעתה, ראויים היו ישראל להקריב קרבנותיהם בכל עת ובכל שעה, [שבכל שעה יש לחוש לכך שחטאו], אלא שחיסך הכתוב, [כלומר חיסך מעוונותיהם, ולא דקדק אחריהם, לפי שחם על ממונם].

ויש כמה אופנים לבאר, מה היא טומאה שאורעה בין זה לזה.

א. אם נאמר שאין קרבן מכפר על חטא^ב שנעשה אחר הפרשתו, אם כן, מאחר ששניהם הופרשו בערב יום טוב, שניהם אינם מכפרים על שום טומאת מקדש וקדשיו שאחר אתמול, וכל אחד מכפר על חטא טומאת מקדש וקדשיו שעד הפרשתו, וכשהופרשו בזה אחר זה, **השני מכפר על טומאת מקדש וקדשיו, שבין הפרשת הראשון להפרשת השני.**

- אלא שדוחק לומר, שצוותה תורה להביא בכל שנה

לענין נתינת הראש, אף שהתכפר בלעדיה, מכל מקום אין זו כפרה שלמה לנחת רוח לקונו, כי לא עשה מצווה מן המובחר.

^ב כל הנידון אם קרבן מכפר על חטא שאחר הפרשתו הוא, בקרבן המכפר על עבירת עשה, ולא בחטאת המכפרת על לא תעשה, כפי שנתבאר לעיל. ומכל מקום שעירי הרגלים, אף שמכפרים גם על עשה וגם על לא תעשה של טומאת מקדש וקדשיו, [וישאלו מן המַחֲנֶה ... וְלֹא יִטְמָאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם!], כפרתם נחשבת ככפרת עולה של עשה, ולא ככפרת חטאת של לא תעשה, כי כפרתם דומה לכפרת עולה, שהיא על חטאים הרבה, ולא נודעו לבעלים, ואינה ככפרת חטאת, הבאה על חטא אחד, שנודע לבעלים. [ומה שכתב רש"י, "טומאת מקדש וקדשיו עשה נמי הוא", מבואר במלכת יו"ט].

ונחלקו חכמים, האם כשראובן מביא קרבן תודה, שמו של הקרבן הוא תודת ראובן, או ששמו של הקרבן הוא תודה בלבד.

לדעת רבה – שמו של הקרבן הוא "תודה" בלבד, ולכן אם הקריבו את תודתו של ראובן, במחשבה שהיא תודתו של שמעון, נחישב להקריבה לראובן, אין כאן מחשבה שלא לשמו של הקרבן, שהרי קרב הקרבן במחשבה שהוא קרבן תודה, ובאמת הוא קרבן תודה, וכן דין שאר קרבנות שנשחטו במחשבה שהם קרבן של אחר.

רש"י מפרש, שאין לפוסלו משום מחשבת שלא לשם בעליו, משום שכשנשחטה תודת ראובן במחשבה שיתכפר בה ראובן, יש כאן מחשבה לשם כפרת הבעלים האמיתיים, ואף שהכהן סבור שהוא מקריב את תודת שמעון עבור ראובן, אין זו מחשבה שלא לשם בעליו, אלא מחשבה שזה קרבן אחר.

ותוסי' פירשו, שאפילו אם הכהן סבור שהבעלים של הקרבן הם שמעון, ושוחט את הקרבן עבור שמעון, אין המחשבה הזו פוסלת, כי מחשבת שלא לשם בעליו אינה פוסלת בשחיטה.

ולדעת רב חסדא – שמו של הקרבן הוא "תודת ראובן", שנאמר, "וּבְשֵׁר זָבַח תֹּודַת שְׁלֵמִיו", כלומר הקרבן נקרא תודת שלמיו של הבעלים, ולכן אם הקריבו תודה זו במחשבה שהיא תודתו של שמעון, יש כאן מחשבה שלא לשמו של הקרבן.

רש"י מפרש, שכן הדין גם בשאר קרבנות, שם הבעלים הוא גם חלק משם הקרבן, כלומר שם הקרבן הוא "קרבן של פלוני", ואם קרב הקרבן במחשבה שהוא של אחר, יש כאן מחשבה שלא לשמו של הקרבן, ובחטאת ופסח הקרבן נפסל לגמרי, ובשאר קרבנות אינו נפסל לגמרי, אבל לא עלה לבעלים לשם חובה.

אולם התוסי' מפרשים, שאף לדעת רב חסדא, לא נאמר דין זה אלא בקרבן תודה, שנאמר בו, "וּבְשֵׁר זָבַח תֹּודַת שְׁלֵמִיו", אבל שאר קרבנות, אין הבעלים חלק משם הקרבן, ואם קרבו במחשבה שהם של אחרים, אין כאן מחשבת שלא לשמו.

מחשבת שלא לשמו בין שלמים ותודה

השוחט שלמים לשם תודה, פסול, [כלומר לא עלה

שתי חטאות, אף שאין צריך את השניה, אלא כשלא הופרשו יחד, הלא פעמים הרבה מפרשים את שתיהן יחד, ונמצא שהשניה קרבה לחינם.

- אמנם, לדעת האומרים שלב ביי"ד מתנה על קרבנות ציבור, מתי ולמה יהיו מופרשים, ניתן לומר, שאף שאין קרבן מכפר על חטא שנעשה אחר הפרשתו, שעיר שני של עצרת מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאחר הפרשתו, עד זמן הקרבתו, כי לב ביי"ד מתנה על כך, שלא תחול הפרשתו עד זמן הקרבתו.

- **אלא שלדעת רבי שמעון אין אומרים לב ביי"ד מתנה על קרבנות ציבור כן, ואם כן אין ליישב דבריו על פי דעת האומרים קרבנות ציבור לב ביי"ד מתנה עליהם.** ואם כן, לדעת האומרים שאין קרבן מכפר על חטא שאחר הפרשתו, דבריו של רבי שמעון עצמו, שאמר שקרבן שני בא על טומאה שבין ראשון לשני, דחוקים הם.

ב. אם נאמר שקרבן מכפר על חטא שנעשה אחר הפרשתו, אם כן הקרבן הראשון מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שעד זמן הקרבתו, והקרבן השני מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שבין הקרבת הראשון להקרבת השני.

- **אם קרבן מכפר על חטא שאחר הפרשתו רק עד שעת שחיטתו, הקרבן השני מכפר על טומאת מקדש וקדשיו, שבין שחיטת הראשון לבין שחיטת השני.** [ואם נשחטו כאחת, אין השני מועיל כלום].

- **ולדעת רבי זירא, [כפי פירוש רש"י], קרבן מכפר אפילו על חטא שנעשה אחר שחיטתו עד זריקת דמו, ולפי זה, הקרבן השני מכפר על טומאת מקדש וקדשיו, שבין זריקת דם הראשון, לבין זריקת דם השני.** [ואף אם נשחטו כאחת, כשנזרק השני אחר הראשון, השני מועיל לטומאה שבין זה לזה].

דף ז'

[תודה ששחטה לשם תודת חבירו=]

האם שם הבעלים הוא גם חלק משם הקרבן

כבר נתבאר, שיש לעשות את עבודות הקרבן, (א) לשם הקרבן, (ב) ולשם בעליו. כגון, המקריב קרבן תודה של ראובן, יקריב אותה (א) לשם קרבן תודה. (ב) וכדי שיתכפר בה ראובן, כלומר שתעלה לשמו.

לבעלים]. **אבל השוחט תודה לשם שלמים, כשר, ויעלה** [כפי שנתבאר בדף ב'].
לבעלים]. וכבר נתבאר דין זה בדף ד'.

הפריש בהמה לעולה ומת ובא היורש להקריבה

הפריש האב בהמה להקריבה עולה, ומת, ובא בנו להקריבה, ונעשית במחשבת שלא לשמה.

אם נעשית במחשבת שלא לשם הקרבן, פסולה, [לעניין שלא עלתה לבעלים לחובתם], ככל עולה שנעשית שלא לשמה.

ואם נעשית במחשבת שלא לשם בעליה. לדעת רבא, **היא כשירה,** כי אין בעלים לאחר מיתה, [כלומר לאחר מות הבעלים, העולה נחשבת כמי שאין לה בעלים], ואם כן כשנעשית שלא לשם בעליה, לא נעקרה מבעליה. **ולדעת רב פנחס בריה דרב אמי,** היורשים הם בעליה, ואם נעשית שלא לשם כפרת היורשים, לא עלתה לבעלים לשם חובתם.

עולה דורון היא

מי שביטל מצוות עשה, עיקר כפרתו אינה בהבאת עולה, אלא **בתשובה,** כמו ששינו במסכת יומא, עבר על מצוות עשה ושב, לא זז משם עד שמוחלים לו. **אלא שאחר המחילה שעל ידי התשובה, יש לו להביא עולה לגמר כפרתו וריצויו למלך,** כאדם שסרח למלך, שתחילה מרצהו על ידי פרקליט [=מליץ טוב], וכשנתקבלו דבריו למלך, הוא בא להקביל את פני המלך ומביא בידו דורון. [אבל על המביא עולה בלא תשובה נאמר, "זָבַח רְשָׁעִים תוֹעֵבָה"].

וכעין זה שנינו, לעניין מה שאמרו, שכל המחויב חטאת ועולה, החטאת קודמת לעולה, אמר רבי שמעון, חטאת למה באה לפני העולה, למה הדבר דומה, לפרקליט שנכנס לרצות, ריצה פרקליט, ונכנס דורון אחריו.

הפסח [בזמנו] שנעשית אחת מעבודותיו שלא

לשם פסח או שלא לשם בעלים פסול לגמרי

כבר נתבאר בדף ד', שכל הקרבנות צריך לעשותם לשם, ולשם כפרת בעליהם, כי כן מבואר בעניין השלמים, וכל שאר הקרבנות הוקשו לשלמים, שנאמר, "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולזאשם ולמלואים ולזבח השלמים". ונחלקו חכמים אם גם

חטאת לשם עולה וחטאת חלב לשם חטאת דם

השוחט חטאת [הבאה על חטא אכילת] חלב לשם עולה, **פסולה** [לגמרי], כי חישב בשחיטה לשם של קרבן אחר.

אבל השוחט חטאת [הבאה על חטא אכילת] חלב, לשם **חטאת** [הבאה על חטא אכילת] דם, **כשרה** [לגמרי], כי חטאת חלב וחטאת דם, שתייהן שמים חטאת, ואם כן שחט את הקרבן לשם אותו קרבן. וכבר נתבאר דין זה בדף ג'.

שינוי שם בעלים בחטאת

חטאת שנשחטה [לזרוק דמה] לשם בעלים אחרים, שגם הם מחוייבים להביא קרבן חטאת, **פסולה** [לגמרי], כי מאחר שיש לאחרים הללו שייכות בחטאת, היא נתפסת בהם, ויש כאן שינוי בעלים בקרבן.

וכן הדין אם נשחטה החטאת [לזרוק דמה] לשם בעלים אחרים, שאינם חייבים כלום, [לא עולה ולא חטאת], כי אין לך אדם מישראל שלא עבר לכל הפחות באיסור עשה, ומאחר שצריך כפרה על כך, יש לו שייכות בחטאת, שכן חטאת מכפרת גם על עשה [כפרה קלה], והקרבן נתפס בו, ויש כאן שינוי בעלים.

אבל אם נשחטה החטאת [לזרוק דמה] לשם בעלים אחרים, שאינם חייבים בעצמם חטאת, אלא עולה, [ועדיין לא הפרישוה], לא נפסל הקרבן, כי מאחר שאותם אחרים חייבים עולה, עומדות כל עבירות עשה שבידם להתכפר בעולה, ולא בחטאת, ואם כן שוב אין להם שום שייכות לחטאת, שתתפס בהם, ולכן אין כאן שינוי בעלים בקרבן^א.

עשה עבודה אחת [מעבודות הדם] שלא לשמה, אסור

א וכן הדין בשאר קרבנות, ששינוי בעלים אינו פוסל בהם, אלא לעניין שלא עלו לבעלים לשם חובה, אין דבר נחשב כמחשבת שלא לשם בעליו, אלא כשהאחרים חייבים כבעל הקרבן, ויכול הקרבן להיתפס בהם. ומכל מקום, עולה שנשחטה שלא לשם כפרת בעליה, בכל אופן לא עלתה לבעלים לשם חובה, כי בכל אופן האחרים שנשחטה עבורם, חייבים כבעל העולה, בין שכבר התחייבו להביא עולה בפועל, ובין שלא התחייבו, כי אין אדם מישראל שאין עבירת עשה בידו, וזקוק לכפרת עולה.

הפסח בכלל הקרבנות שהוקשו לשלמים או שדין הפסח למד ממקום אחר.

א. לדעה ראשונה, הפסח אינו בכלל הקרבנות שהוקשו לשלמים, ללמוד מהם שיש לעשותו לשמו, כי הפסח לא נזכר בכתוב הנ"ל. ומכתובים אחרים אנו למדים שיעשה הפסח לשמו ולשם בעליו.

מהכתוב "שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֵבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לְה' אֱלֹהֶיךָ", יש ללמוד שיהיו כל עשיות הפסח [כלומר כל עבודות הדם] לשם קרבן פסח.

ומהכתוב, "וְאָמַרְתָּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לְה'", יש ללמוד, ש**תהא שחיטת הפסח לשמו**, אלא מאחר שדבר זה כבר למדנו מהכתוב "וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח", [שכן השחיטה היא מעשיות הפסח], על כרחך, הכתוב "זֶבַח פֶּסַח" בא ללמד, ש**תהא שחיטת הפסח לשם בעליו =אם אינו עניין לשינוי קודש, תנהו עניין לשינוי בעלים**.

ומאחר שגלתה תורה, שגם את הפסח יש לשחוט לשם הבעלים כמו שאר קרבנות, ודאי גם שאר עבודות יש לעשות בפסח לשם הבעלים, כשאר קרבנות, שאין בהם חילוק בין השחיטה לשאר העבודות.

ובזה למדנו שדין הפסח כשאר קרבנות, שמצווה לעשותו לשם פסח ולשם בעליו, אולם באמת הפסח חמור משאר קרבנות, שאם לא נעשה לשמו או לשם בעליו, לא רק שלא עלה לבעלים לשם חובה, אלא פסול הוא לגמרי, [ומאחר שנפסל לא יעשו את העבודות שנתרו בו ולא יאכל].

י"א שדין זה, שפסח שנעשה שלא לשמו פסול, למד מהכתוב, "וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לְה' אֱלֹהֶיךָ", המלמד שיש לעשות את הפסח לשמו, ומאחר שכבר למדנו שמצווה לעשותו לשמו, על כרחך הכתוב הזה מלמד, שהדבר מעכב את כשרותו, ואם לא נעשה לשמו, הוא פסול.

ויש חולקים ואומרים, שלא בא הכתוב הזה ללמד, אלא שמותר הפסח, כלומר פסח שנשתייר ולא קרב, כגון שאבד ונתכפרו בעלים באחר, יקרב שלמים, שנאמר בכתוב, "וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לְה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר", ועל כרחך אין הכתוב כפשוטו, שיקריבו פסח מצאן ובקר, כי אין פסח בא אלא מצאן בלבד, אלא כך כוונת הכתוב, מותר הפסח יקרב לשלמים, שהם קרבן הבא מכל צאן ובקר.

ב. ולדעה רב אשי, הפסח הוא בכלל הקרבנות שהוקשו לשלמים, בכתוב "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים", כי המשך הכתוב, "אֲשֶׁר צָנָה ה' אֶת מִשְׁחֵה בְּהֵר סִינֵי בְּיוֹם צִוְתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם לְה' בְּמִדְבַר סִינֵי", מלמד שאף כל שאר הקרבנות הוקשו לשלמים, ויש לעשותם לשם ולשם בעלים.

ומתוך ששנה הכתוב ללמד שיש לעשות את הפסח לשמו, ["וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח" שיהיו כל עשיותיו לשם פסח. "וְאָמַרְתָּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לְה'", שתהא זביחתו לשם פסח, ואם אינו עניין לשינוי קודש תנהו עניין לשינוי בעלים, כמבואר לעיל], **יש ללמוד, שבפסח העשייה לשמה מעכבת את כשרותו**, ואם לא נעשה לשמו ולשם בעליו, הוא פסול לגמרי.

ואף שלמדנו מכתובים אלו, עיכוב כשרות הקרבן בכל עבודות לשם הקרבן, ובשחיטה בלבד לשם הבעלים, אבל לא בשאר עבודות לשם הבעלים. מתוך שהוקש הפסח לשלמים, יש ללמוד, ש**כשם שבשלמים אין חילוק בין העבודות**, וכולן דינן שווה, [שאם לא נעשו לשם או לשם בעלים, לא עלה הקרבן לבעלים], **כך בפסח אין חילוק בין העבודות**, וכולן דינן שווה, [שאם לא נעשו לשמו או לשם בעליו, הקרבן פסול לגמרי].

ולדעה זו, נאמר בפסח "הוא", כדי ללמד, שדווקא פסח שנאמר בו "הוא" בשחיטה, אם נעשה שלא לשמה נפסל, אבל אשם שנאמר בו "הוא" רק אחר הקטרת אימורים, אם נעשה שלא לשמה, לא נפסל, שהרי אפילו אם לא הקטירו את האימורים כלל, הוא לא נפסל.

וכל האמור כאן, הוא כשנעשה הפסח בזמנו, כלומר ביום י"ד בניסן בין הערבים, אבל כשנעשה שלא בזמנו, שלא לשמו,

הוא כשר כפי שיתבאר בעזה"י בדף ט'.

- ואם כן, לכל הפחות נאמר בחטאת חלב פעם אחת שתהא הכפרה כלומר זריקת הדם, לשם בעליה.

דף ח'

חטאת שנעשית אחת מעבודותיה שלא לשם

חטאת או שלא לשם בעלים פסולה לגמרי

כבר נתבאר, שחטאת שנשחטה שלא לשמה, או שלא לשם בעליה, פסולה לגמרי, ודין זה למד, מתוך ששנה הכתוב עניין זה שתעשה לשמה שתי פעמים ללמד שאין הדבר מצווה בלבד, אלא מעכב את כשרות הקרבן.

ומתחילה נבאר באלו מקומות נכתב בתורה, שיש לעשות את החטאת לשמה ולשם בעליה. ואחר כך נבאר כיצד אנו למדים מהם, שהדבר מעכב את כשרות הקרבן.

א. הכתובים בעניין חטאת חלב.

בעניין חטאת הבאה על שגגת לא תעשה שיש בו כרת, [כגון על אכילת חלב או דם בשגגה^א], נאמר כך:

(א) "וְשַׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת", ללמד, שתהא השחיטה לשם חטאת.

(ב) "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֻטָּאת", ללמד, שתהא קבלת הדם לשם חטאת.

(ג) "וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֻטָּאתוֹ"^ב, ללמד, שתהא הכפרה, כלומר זריקת הדם, לשם חטאת. והוא הדין להולכה, שהיא בכלל הזריקה, [כפי שהתבאר בדף ד'].

- ואם כן, בחטאת חלב נאמר פעם אחת, שיעשו כל עבודותיה לשם חטאת.

וכמו כן יש ללמוד מהכתוב בעניין חטאת חלב, "וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֻטָּאתוֹ", שתהא הכפרה, כלומר זריקת הדם, על הבעלים, ולא על אחר.

^א סתם חטאת מקרי חטאת חלב משום דשכיחא טפי. [רש"י].

^ב בחטאת חלב של יחיד לא נאמר "מחטאתו", אלא "וכפר עליו הכהן על חטאתו", ואמנם יש הגורסים כן בגמרא. אולם התוס' ביארו, שלא הביאו כאן את הפסוק האמור בחטאת חלב של יחיד, כי הוא מדבר בכפרה שאחר הקטרת אימורים, ולא בכפרת דם. והכתוב שהביאו כאן, "וכפר עליו הכהן מחטאתו", י"מ שהוא מפרשת קרבן חטאת עולה ויורד, וי"מ שהוא מפרשת חטאת נשיא. אולם על שני הפירושים הללו הקשו התוס'.

- ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע, גם מתוך שנאמר "מחטאתו" בוי"ו, יש ללמוד שתהא החטאת על בעליה לא על אחר, ואם כן לדעתו, נאמר בחטאת חלב שתי פעמים, שתהא הכפרה כלומר זריקת הדם, לשם בעליה.

ב. הכתובים בעניין חטאת נזיר.

- בעניין קרבנות הנזיר נאמר, "וְעִשָּׂה אֶת חֻטָּאתוֹ", ללמד שיהיו כל העשיות לשם חטאת. [ואם כן נאמר בה פעם אחת שיעשו כל עבודותיה לשם חטאת. אבל לא נאמר בה כלל, שיעשו עבודותיה לשם הבעלים].

- ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע, מתוך שנאמר "מחטאתו" בוי"ו, יש ללמוד גם, שיהיו כל עשיות החטאת לשם הבעלים. [ואם כן, נאמר בה פעם אחת, שיעשו כל עבודותיה לשם חטאת. וכן נאמר בה פעם אחת, שיעשו כל עבודותיה לשם הבעלים].

ג. הכתובים בעניין חטאת מצורע.

בעניין קרבנות טהרת המצורע נאמר, "וְעִשָּׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֻטָּאת", ללמד שיהיו כל העשיות לשם חטאת. ונאמר "וְכִפֶּר עַל הַמִּטְהָר", ללמד, שתהא הכפרה על הבעלים המיטהר, ולא לשם אחרים. [ואם כן, נאמר בה פעם אחת, שיעשו כל עבודותיה לשם חטאת. וכן נאמר בה פעם אחת, שתהא הכפרה לשם הבעלים].

ומתחילה רצו לומר, שמכתובים אלו בלבד ניתן ללמוד שחטאת שנעשית שלא לשמה או שלא לשם בעליה פסולה לגמרי.

א. נעשית שלא לשמה.

מאחר שחזרה תורה בכל אחת מפרשיות החטאת, שיהיו כל עשיות הקרבן לשם חטאת, הרי זה כאילו נכפל הדין הזה בתורה, ללמד, שאינו מצווה בלבד אלא מעכב.

ב. נעשית שלא לשם בעליה.

מאחר שחזרה תורה בכל אחת מפרשיות החטאת, שתהא הכפרה לשם הבעלים, [בחטאת חלב לבדה, כתבה זאת התורה שתי פעמים, ובחטאת נזיר פעם אחת, ובחטאת

הבעלים, פסולות. ועתה נבאר מניין שגם שאר חטאות שנעשו שלא לשם פסולות.

א. חטאת עבודה זרה – למדה בבניין אב מחטאת חלב, כי שתיהן שוות, שבאות לכפר על שגגת לא תעשה שיש בה כרת.

ב. חטאות שהן קרבן עולה ויורד, [כלומר שהעשיר מביא בהן קרבן גדול, והדל מביא קרבן קטן], הבאות על שגגת (א) שבועת העדות, (ב) ושבועת ביטוי, (ג) וטומאת מקדש וקדשיו, למדות בבניין אב, מהצד השווה של שלוש החטאות המבוארות לעיל, שכולן חטאות, ופסולות שלא לשמן, אף זו פסולה שלא לשמה.

ג. חטאות ציבור, אינן למדות בבניין אב משאר חטאות, כי בדבר אחד חטאות ציבור קלות מכל שאר חטאות, והוא, שאין חטאות הציבור נפסלות בשינוי בעלים, [כפי שנתבאר בדף ד']. ומכל מקום, גם הן פסולות שלא לשם חטאת, כי נאמר בפר העלם דבר של ציבור, "חטאת הקהל הוא", ללמד, שצריכה להיעשות לשמה, והוא הדין לשאר חטאות הציבור. ויש ללמוד מכתוב זה, שהדבר מעכב את כשרות הקרבן, כי מהיקש כל הקרבנות לשלמים כבר למדנו, שיש מצווה לעשות לשמה].

נדף ה' מבואר, שמלבד כל הכתובים הנ"ל, יש ללמוד שחטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה, מהכתוב בעניין חטאת נשיא, "וסמך ידו על ראש השעיר ונשחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה' חטאת הוא", שיש לעשותה לשם חטאת.

ו"מ שצריכים אנו לשני הכתובים, כדי ללמד שחטאת פסולה, לא רק כשנשחטה לשם קרבן שאינו חטאת כלל, כגון לשם עולה או שלמים, אלא היא פסולה אף כשנשחטה לשם חטאת שאינה מכפרת, כגון ששחט חטאת חלב, לשם חטאת ניזיר או מצורע.

ו"מ שצריכים אנו לשני הכתובים, ללמד, שלא רק חטאת בהמה פסולה שלא לשמה, אלא אף מנחה היא חטאת, כמנחת חוטא ומנחת קנאות, פסולה שלא לשמה.

ו"מ שצריכים אנו לשני הכתובים, ללמד, שבין חטאת נקיבה, [כחטאת יחיד], ובין חטאת זכר, [כחטאת נשיא], פסולות שלא לשמן. אבל אם היה רק כתוב אחד, היה מקום לחלק ביניהן, ולומר, שחטאת זכר לא נפסלה כשנשחטה לשם עולה, שכן מותר חטאת זכר קרב הוא עצמו לעולה.

מצורע כתבה שאף שאר העשיות יהיו לשם הבעלים, הרי זה כאילו נכפל הדין הזה בתורה, ללמד, שאינו מצווה בלבד אלא מעכב.

אולם דחו זאת, כי רק כשנשנה דין שלא לצורך, יש לומר שנשנה ללמד שהוא מעכב, אבל כאן לצורך חזרה תורה בכל פרשה, ללמד שיהיו העשיות לשמה, כי אם היה כתוב הדין הזה רק באחת מהפרשיות, או בשתיים מהן, לא היינו יודעים שגם בשלישית הדין כן, כי כל אחת קלה מהאחרות בדין מסוים, ואם היה נאמר שחטאת אחת צריכה להיעשות לשמה, לא היינו יודעים שגם החטאת הקלה צריכה להיעשות לשמה.

חטאת חלב [חמורה מהאחרות בכך שיש בה כרת], וקלה מהן בכך שהיא באה לבדה, והן באות עם קרבנות נוספים.

חטאת ניזיר קלה מהאחרות, בכך שניתן להיפטר ממנה על ידי שישאל הנזיר על נדרו.

וחטאת מצורע קלה מהאחרות, בכך שהדל מביא בה עוף ולא בהמה.

ומסקנת הגמרא, שאמנם מהכתובים האמורים בעניין חטאת לבדה, אין ללמוד שהיא פסולה שלא לשמה, אלא אחר שהוקשה החטאת לשלמים בכתוב, "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאֵשׁם ולמלוואים ולזבח השלמים", ומשם למדנו כבר, שמצווה שיהיו כל עשיות החטאת לשמה ולשם הבעלים, כשחזרה תורה על כך בכל אחת מהחטאות הנ"ל, למדנו שבכל אחת מהן, הדבר מעכב, ואם לא יעשו לשמה או לשם הבעלים, הן פסולות לגמרי.

באותם שנה הכתוב את כל העשיות, הדין הזה פשוט. ואף באותן שלא שנה הכתוב את כל העשיות לשם הבעלים, אלא רק שתהא הכפרה לשם הבעלים, מכל מקום, מתוך שהוקשה החטאת לשלמים, יש ללמוד, שכשם שבשלמים אין חילוק בין העבודות, וכולן דינן שווה, שאם לא נעשו לשם או לשם בעלים, לא עלה הקרבן לבעלים, כך בחטאת אין חילוק בין העבודות, וכולן דינן שווה, שאם לא נעשו לשמה או לשם בעליה, הקרבן פסול לגמרי.

ועד עתה נתבאר, מניין ששלוש חטאות אלו, [חלב, ניזיר, ומצורע], שנעשו שלא לשם, או שלא לשם

הכשר פסח לשמו

קרבן פסח הנשחט לשמו, אינו **כשר** אלא **בזמנו**, כלומר בין הערבים של י"ד ניסן. ואם נשחט לשמו **שלא בזמנו**, הוא **פסול**, כי בכמה מקומות חזרה תורה על כך, שזמן שחיטתו של הפסח הוא בארבעה עשר בניסן, ואם כן דבר זה מעכב את כשרותו, ואם נשחט שלא בזמנו, הוא פסול.

וכל זה **כשעודו עומד להיות קרב לשם פסח**, כגון קודם הפסח, אבל אחר הפסח, מאחר שעומד להיקרב לשלמים [כפי שיתבאר בעוה"י להלן], דינו כשלמים, ואינו נפסל אם נשחט לשם פסח.

פסח הנשחט בשאר ימות השנה שלא לשמו כשר

[כשלמים]

שלשה כתובים הם, המלמדים, שקרבן פסח שלא קרב בפסח, נעשה שלמים, ולפיכך אם נשחט שלא לשמו הוא כשר, [כשלמים שנעשו שלא לשם].

כתוב א' [דרשת אבוה דשמואל].

נאמר בפרשת קרבן שלמים^א, **"וְאִם מִן הַצֹּאן קִרְבְּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים"**, ויש לפרש את הכתוב כך, **אם אתה בא להקריב דבר הבא מן הצאן, [שזהו פסח, שקרב מכל הצאן, כלומר מכבשים ועזים בני שנה], הקריבהו לזבח שלמים**. ועל כרחך הכוונה לפסח שלא בזמנו, שכן בזמנו הוא כשר רק אם נשחט לשמו, כפי שנתבאר בדף ז'.

ומאחר שללמד זאת היה די לכתוב, **"וְאִם מִן הַצֹּאן קִרְבְּנוֹ לְשְׁלָמִים"**, מתוך **שכתבה תורה "לְזֶבַח שְׁלָמִים" למדנו**, שבאה תורה לרבות^ב כאן, **שהקרבן הזה כשר**,

^א שלושה חלקים יש בפרשת שלמים. חלק ראשון מדבר בשלמים הבאים מהבקר, **"וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קִרְבְּנוֹ אִם מִן הַבָּקָר הוּא מִקְרִיב אִם זָכָר אִם נִקְבָּה תָּמִים קִרְבְּנוֹ לִפְנֵי ה' "**. וחלק שני ושלישי מדברים בשלמים הבאים מהצאן, החלק השני מדבר בשלמים הבאים מהכבשים, **"וְאִם מִן הַצֹּאן קִרְבְּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לֵה' זָכָר אִם נִקְבָּה תָּמִים קִרְבְּנוֹ. אִם נִשְׁבַּח הוּא מִקְרִיב אֶת קִרְבְּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי ה' "**, והחלק שלישי מדבר בשלמים הבאים מהעזים, **"וְאִם עֵז קִרְבְּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי ה' "**. והכתוב המבואר בדרשת אבוה דשמואל, הוא הכתוב הפותח את החלק השני, המתחיל לדבר בשלמים הבאים מהצאן.

^ב אינו לשון כלל, ולא דרשין ליה בכלל ופרט, שאין כללות ופרטות שבתורה באין מריבוי לשון, אלא ממשמעות המקראות, וכגון "בכל אשר תאוו נפשך", כלל, וכן, "מן הבהמה" כלל, "בקר וצאן" פרט.

לא רק כשנשחט לשם שלמים, אלא **אף כשנשחט לשם כל זבח שהוא**.

דף ט'

ומכל מקום, בין שנשחט לשם שלמים, ובין שנשחט לשם זבח אחר, **בכל אופן דינו כשלמים ולא כזבח אחר**.

לדעת רבי אבין, הטעם לכך הוא, **כי מאחר שתחילה היה זה פסח, שדינו להיחלף לכל אדם, ראוי שעתה יהיה דינו כשלמים, הדומים לפסח, בכך שנאכלים לכל אדם**, [ולא יהיה כעולה שאינה נאכלת כלל, ולא כחטאת ואשם הנאכלים רק לזכרי כהונה].

ולדעת רבי יוסי ברבי אבין, הטעם לכך הוא, **כי מאחר שתחילה היה זה פסח, שהוא קדשים קלים, ראוי שעתה יהיה דינו כשלמים, הדומים לפסח, בכך שהם קדשים קלים**, [ולא יהיה כעולה חטאת ואשם, שהם קדשי קדשים].

- **ואף שגם מעשר בהמה נאכל לכל אדם, והוא קדשים קלים, אין לומר שאם נשחט הפסח שלא בזמנו לשם מעשר בהמה, יהיה כמעשר בהמה**, [שאינו טעון נסכים, ואסור למוכרו]. **כי נאמר בעניין מעשר בהמה, "הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קִדְּשִׁי"**, ללמד, שרק מי שנמנה עשירי במניין העישור, דינו כן, ואין קרבן אחר שדינו כמעשר.

- **וכמו כן, אף שגם בכור בהמה טהורה הוא קדשים קלים^ג, אין לומר שאם נשחט הפסח שלא בזמנו לשם בכור, יהיה כבכור**, [שאינו טעון נסכים, וניתן לכהנים]. **כי יש ללמוד בגזרה שווה, שנאמר בבכור, "וְהַעֲבִירְתָּ כֹל פֶּטֶר רִחִים"**, ונאמר במעשר בהמה, **"וְכָל מִעֶשֶׂר בָּקָר וְצֹאֵן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט"**, ומעתה שכשם שהשוחט פסח שלא בזמנו לשם מעשר, אינו נעשה כמעשר, כך השוחט פסח שלא בזמנו לשם בכור, אינו נעשה כבכור.

- **וכמו כן, אף שגם קרבן תודה נאכל לכל אדם, והוא קדשים קלים, אין לומר, שאם נשחט הפסח שלא**

אבל "לזבח שלמים", שתי תיבות דבוקות הן, כאילו כתוב "לזבח השלמים", וקרא יתירא בעלמא הוא, דהוי מצי למכתב "לשלמים", וכל מקרא של לשון יתר, אינו לכלל ופרט, אלא לרבות, וכמאן דכתיב, "לשלמים וזבח" דמי, דאיתרבו ליה כל הזבחים. [רש"י].

^ג אבל אינו נאכל אלא לכהנים, ואם כן לדעת רבי אבין בזה דין פשוט הוא שאין הפסח נעשה כבכור. [תוס'].]

הכתוב, **מותר הפסח**, כלומר הפסח שלא בזמנו, **יקרב לשלמים**, שהם קרבן הבא מצאן ובקר.

וצריכים אנו לשלושת הכתובים הללו, ללמד, שכן דין הפסח. (א) לא רק **כשבאים להקריבו אחר זמן הפסח ואחר שנתו**, [שכבר אינו ראוי לפסח]. (ב) ולא רק **כשמקריבים אותו אחר זמן הפסח, כשהוא עוד בן שנה** [הכשר לפסח שני, אבל עד פסח ראשון הבא כבר יהיה פסול, ועיקר הפרשתו לפסח ראשון היתה]. (ג) אלא אפילו **כשבאים להקריבו קודם הפסח, כשהוא בן שנה**, הראוי לפסח ראשון הבא, מכל מקום, מאחר שאין זה זמן הפסח, דינו כשלמים.

חטאת חלב שנשחטה לשם חטאת נחשון

[או לשם חטאת נזיר או לשם חטאת מצורע]

חטאת הבאה לכפר שגגת חטא לא תעשה שיש בו כרת במזיד, כאכילת חלב או דם, קרויה חטאת חלב, [כפי שכבר נתבאר].

וחטאת שהביאו הנשיאים בזמן חנוכת המשכן, שלא באה לכפרה על חטא, אלא לדורון, קרויה חטאת נחשון, [על שם הנשיא הראשון שהקריב את קרבנות הנשיאים].

מתחילה אמרו, שלדעת רב משמיה דמבוג, חטאת חלב, שנשחטה [עבור בעליה], במחשבה שהיא חטאת נחשון, כלומר חטאת של חנוכת המשכן, [או במחשבה שהיא חטאת נזיר או חטאת מצורע], כשרה, כי נאמר, "זאת תזרת החטאת", ללמד, שכל הקרבנות הקרויים חטאת, נחשבים כאותו קרבן, ואם כן, אין כאן מחשבה לשם קרבן אחר.

אולם דחו זאת, [שכן לעניין מנחות גם כן נאמר, "וְזֹאת תזרת המנחה", ואף על פי כן, אין כל המנחות נחשבות כשם אחד של קרבן], **ואם כן, בודאי דעת רב משמיה דמבוג, שחטאת חלב שנשחטה במחשבה שהיא חטאת של חנוכת המשכן, [או במחשבה שהיא חטאת נזיר או חטאת מצורע], פסולה, ככל חטאת שנשחטה במחשבה שהיא חטאת נזיר או חטאת מצורע], [ואינה כחטאת נזיר או כחטאת מצורע], חטאת חלב באה לכפר, וחטאת של חנוכת המשכן אינה באה לכפר, אלא לדורון כעולה, [וכן חטאת נזיר. וחטאת מצורע לטהרתו באה].**

בזמנו לשם תודה, **יהיה כתודה**, הטעונה לחמי תודה עימה, כי אפילו תודה אינה טעונה לחם, אלא כשקרבה כפי שהוקדשה תחילה, אבל אם אבדה תודה, והקריב אחרת תחתיה לנדרו, כשמקריב את הראשונה, אינו מביא עמה לחם, וכל שכן שלא יביא לחם, עם הפסח שלא בזמנו, שלא הוקדש תחילה לשם תודה.

כתוב ב' [דרשת הברייתא].

אחר הכתוב הנ"ל הפותח את פרשת שלמים הבאים מהצאן נאמר, "אם פֶּשֶׁבַח הוא מקריב את קֶרְבָּנו ... והקריב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַה' הֲלִבּוֹ הָאֱלֹהִים תְּמִימָה לְעֻמַּת הָעֶצֶה וְסִירְנָה ... וְאִם עֹז קֶרְבָּנוּ וְהִקְרִיבוּ ...". וחילקה תורה את שלמי הצאן לשתי פרשיות, אחת לשלמים הבאים מכבשים, ואחת לשלמים הבאים מעזים, משום שמהכבשים מקריבים גם האליה^א, ומהעזים אין מקריבים את האליה. ודרשו בברייתא את הכתוב הזה כך :

"פֶּשֶׁבַח" – מתוך שנאמר בתחילת העניין, ששתי פרשיות אלו מדברות בצאן, ונאמר בתחילת פרשה אחרונה, שהיא מדברת בעזים, כבר מבואר שפרשה ראשונה מדברת בכבשים, [שכן אין בצאן אלא כבשים ועזים], ולא כתבה תורה "פֶּשֶׁבַח" בפירוש, אלא **ללמד, שיש כבש אחר שדינו ככבשי שלמים, שמקריבים מהם את האליה, והוא כבש הקרב לקרבן פסח.** [ואם כן, כשם שבשלמים יש חילוק בין כבשים ועזים לעניין הקרבת האליה, כך בקרבן פסח יש חילוק בין כבשים ועזים לעניין הקרבת האליה].

"אם פֶּשֶׁבַח" – **לרבות פסח שעברה שנתו**, [כלומר פסח שלא בזמנו], **ושלמים הבאים מחמת הפסח.** [י"מ שהכוונה לחגיגת ארבעה עשר. וי"מ שהכוונה למותר הפסח. וי"מ שהכוונה לתמורת הפסח], **שדינם כשלמים לכל דבר, וטעונום סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק.** [ואם כן גם הכתוב הזה מלמד, שפסח שלא בזמנו, דינו כשלמים, וכשר שלא לשם פסח].

"וְאִם עֹז" – מכאן מתחיל דין חדש, **ואין אליתו קרבה** כדין הקודם.

כתוב ג' [דרשת רב נחמן אמר רבה בר אבוה].

נאמר בתורה, **"וְזִבְחַת פֶּסַח לַה' אֶקִּיד צֹאן וּבְקָרִי"**, ועל כרחק אין הכתוב כפשוטו, שיקריבו פסח מצאן ובקר, כי אין פסח בא אלא מצאן בלבד, אלא כך כוונת

^א כנגד הכליות ולמטה. [רש"י].

אבל אם החטאת נשחטת לשם בעלים אחרים, החייבים עולה ולא חטאת, אינה נפסלת בכך, כי מאחר שהם אינם זקוקים לחטאת, היא לא נתפסת בהם, ואין כאן שינוי בעלים בחטאת.

מתחילה אמרו, שלדעת רב משמיה דמבוג, כל חייבי חטאות שווים הם, ולכן חטאת חלב של אחד, שנשחטה לשם אחרים החייבים בחטאות ממין אחר, כגון לשם נחשון, החייב בחטאת של חנוכה המזבח, [או לשם נזיר החייב חטאת נזיר, או לשם מצורע החייב חטאת מצורע], הרי היא פסולה, כי מאחר שכולם חייבים חטאת, הקרבן נתפס בהם, ויש כאן שינוי בעלים הפוסל את החטאת. [ורק אם כבר מתו אותם אחרים, חטאת חלב של זה שנשחטה עליהם, כשרה, כי מאחר שמתו, כבר נפטרו מחיובם, והרי זה כחטאת חלב שנשחטה לשם מי שאינו חייב חטאת].

אולם דחו זאת, כי מאחר שאין חיוב חטאת חלב כחיוב שאר החטאות הנ"ל, חטאת חלב שנשחטה לשם מי שמחויב באחת מהחטאות הנ"ל, [אפילו הוא חי], הרי היא כחטאת שנשחטה לשם מי שמחויב עולה^א, שהיא כשרה, כי אין החטאת נתפסת בחייב עולה, ואין כאן שינוי בעלים בחטאת.

אמנם אם נשחטה חטאת חלב, לשם מי שמחויב חטאת דם, או לשם מי שמחויב חטאת עבודה זרה, אף שאינם חייבים ממש כבעלים של חטאת חלב זו, מכל מקום, מאחר שחטאות אלו שוות, שהן חטאות קבועות, שהן באות על חטא לא תעשה שיש בו כרת, החטאת הזו נחשבת כנשחטת על מי שמחויב בה, והיא נתפסת בו, ונפסלת.

ולדעת רב אחא בריה דרבא כשנשחטה חטאת חלב, לשם מי שמחויב בחטאת טומאת מקדש וקדשיו, שיש בה קרבן עולה ויורד, הסתפק רבא, האם הוא נחשב כשוחט לשם מי שחייב בקרבן חטאת חלב, כי שניהם באים על שגגת חטא לא תעשה שיש בו כרת במזיד,

חטאת חלב שנשחטה לשם חטאת דם או לשם חטאת עבודת כוכבים או לשם חטאת שהיא קרבן עולה ויורד כבר נתבאר בדף ז', שהשוחט חטאת [הבאה על חטא אכילת] חלב, במחשבה שזו חטאת [הבאה על חטא אכילת] דם, כשרה היא [לגמרי], כי חטאת חלב וחטאת דם, שתייהן שמם חטאת, ואם כן שחט את הקרבן לשם אותו קרבן. וכבר נתבאר בדף ג', שלדעת רב יוסף, הדין הזה למד מהכתוב "וְשַׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת", המלמד, שכל זמן שנשחטה לשם חטאת היא כשרה.

- ואמרו כאן בגמרא, שלדעת רבא, כן הדין גם כששחט חטאת [הבאה על חטא אכילת] חלב, במחשבה שזו חטאת [הבאה על חטא] עבודה זרה, אף שאין הקרבנות שווים בכל, שכן חטאת חלב קרבה מכבשה או שעירה, וחטאת עבודה זרה קריבה משעירה בלבד. מכל מקום מאחר ששתייהן קרבנות חטאת קבועה הבאים על שגגת חטא שיש בו כרת, נחשבות כחטאת אחת, ואין כאן שינוי שם הקרבן.

- וכששחט חטאת [הבאה על חטא אכילת] חלב, במחשבה שזו חטאת [הבאה על חטא] טומאת מקדש וקדשיו, שיש בה קרבן עולה ויורד, הסתפק רבא, האם הוא נחשב כמחשב לשם קרבן אחר, כי אין הקרבנות שווים, שזה קרבן קבוע, וזה קרבן עולה ויורד, או שנחשבים כקרבנות שווים, כי שניהם באים על שגגת חטא לא תעשה שיש בו כרת במזיד.

ורב אחא בריה דרבא חולק על כל האמור כאן, ולדעתו, יש ללמוד מהכתוב "וְשַׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת", שאין חטאת כשרה, עד שתשחט לשם אותה חטאת ממש, דהיינו אם זו חטאת [הבאה על חטא אכילת] חלב, אינה כשרה, אלא אם כן נשחטה במחשבה שהיא חטאת [הבאה על חטא אכילת] חלב. אבל נשחטה לשם חטאת [הבאה על אכילת] דם, או לשם חטאת [הבאה על חטא] עבודה זרה, או לשם חטאת [הבאה על חטא] טומאת מקדש וקדשיו, היא פסולה.

חטאת חלב [של ראובן] שנשחטה לשם נחשון [או לשם נזיר או לשם מצורע או לשם המחויב חטאת דם או לשם המחויב חטאת עבודה זרה או לשם המחויב חטאת טומאת מקדש וקדשיו] כבר נתבאר בדף ז', שחטאת שנשחטה לשם בעלים אחרים, פסולה, רק כשגם הם חייבים בחטאת כמו הבעלים של החטאת הזו, שאז הקרבן נתפס בהם, ונפסל בשינוי בעלים.

^א ולכאורה, לפי זה צריך לומר, שחטאת נחשון, וחטאת נזיר, וחטאת מצורע, מכפרות על עבירות עשה, שאם לא כן, יש לפסול חטאת חלב שנשחטה לשם בעלי החטאות הללו, כחטאת שנשחטה לשם מי שאינו מחויב כלום, כמבואר בדף ז'. אולם זה אינו, אלא הטעם שאינם נחשבים כמי שאינו מחויב כלום, כי כל אלו חייבים גם בעולה, ואם כן מחמת חיובם בעולה, אין חטאת חלב נתפסת בהם.

ואם כן החטאת נתפסת בו ונפסלת, או שהוא נחשב כשוחט לשם מי שחייב קרבן אחר, שזה קרבן קבוע, וזה קרבן עולה ויורד, ואם כן החטאת אינה נתפסת בו, והיא כשרה.

מחשבה מעבודה לעבודה בקרבנות

כבר נתבאר, שזריקת דם הקרבן, במחשבה שזהו קרבן אחר, [=מחשבת שלא לשמו בזריקה], פוסלת את הקרבן, בפסח ובחטאת לגמרי, ובשאר זבחים, שלא עלה לבעלים.

ונחלקו חכמים, מה הדין, כשבשעת השחיטה חשב לזרוק את הדם לשם קרבן אחר, האם מחשבה של עבודה לשם קרבן אחר פוסלת אותו, רק כשהמחשבה הזו היא בשעת אותה עבודה, [כלומר בשעת זריקת הדם חשב לזרוק לשם קרבן אחר], או שמחשבה לשם קרבן אחר פוסלת, גם כשהמחשבה הזו היא בשעת עבודה אחרת, [כלומר בשעת השחיטה, חשב לזרוק את הדם לשם קרבן אחר].

לדעת רבי יוחנן [ורב נחמן, וכן הודה רבה לבסוף], **מחשבים מעבודה לעבודה, כלומר,** השוחט קרבן במחשבה לזרוק לשם קרבן אחר, **פסלו,** כאילו זרק את דמו ממש לשם קרבן אחר. [שכן מצינו לעניין פסול פיגול, שמחשבה בשעת השחיטה לזרוק את הדם לאחר הזמן מפגלת את הקרבן, אף על פי שלא היתה המחשבה הזו בשעת זריקת הדם].

ולדעת ריש לקיש [וכן היתה דעת רבה בתחילה], [בפסול שלא לשמו], **אין מחשבים מעבודה לעבודה,** והשוחט קרבן במחשבה לזרוק לשם קרבן אחר, **לא פסלו,** כי בשעת כל עבודה, היתה מחשבתו לעשות את אותה עבודה לשם אותו הקרבן. [ואין להשוות מחשבת שלא לשמו למחשבת פיגול בזריקת הדם, הפוסלת בשעת השחיטה. כי לעניין פיגול, עיקר המחשבה המקלקלת היא המחשבה על זמן אכילת [האדם או] המזבח, שהיא זריקת הדם [והקטרת האמורים], ואינה דומה למחשבת שלא לשמו, שעיקרה בכל עבודה שתעשה לשמה].

דף י'

מחשב מעבודה לעבודה בעבודת כוכבים

כשם שנחלקו חכמים, לעניין מחשבת שלא לשמו, בקרבנות הקרבים לגבוה, כך נחלקו חכמים, לעניין

לדעת רבי יוחנן, הבהמה אסורה בהנאה כבהמה ששחט לשם עבודת כוכבים, כי למדים איסור שחיטת בהמה לעבודת כוכבים האמור בחוץ, מאיסור שחיטה לגבוה במחשבת פסול האמור בפנים. ואם כן, כשם שבפנים, מחשבה בעבודה אחרת דינה כמחשבה בעבודה שעושה, כך בחוץ, מחשבה בעבודה אחרת דינה כמחשבה בעבודה שעושה. וכששוחט על מנת לזרוק את הדם לעבודה זרה, הרי הוא כשוחט לעבודה זרה, והבהמה אסורה בהנאה.

ולדעת ריש לקיש, כששחט בהמה לאכילה על מנת לזרוק דמה לעבודת כוכבים, היא **מותרת,** כי מאחר שלא נתכוון לעבוד בשחיטה בשעת שחיטה, ולא בזריקה בשעת זריקה, לא נאסרה הבהמה^א.

רבי ירמיה בא לסייע לדברי רבי יוחנן

[בעניין מחשב מעבודה לעבודה בקרבנות]

א. רב דימי רצה לומר, שיש ללמוד דין זה בקל וחומר, מדין קרבן שנעשה במחשבת פיגול [=כגון נשחט על מנת לאכול את הבשר או לזרוק את הדם למזבח או להקטיר אימורים על המזבח שלא בזמנם], שכן אם מחשבת פיגול הקלה, שאינה פוסלת בשחיטה עצמה כלל, [שהשוחט במחשבה שאין זה זמן השחיטה לא פיגול], ובכל זאת פוסלת היא את הזריקה אף בשעת השחיטה, [שהשוחט במחשבה לזרוק את הדם אחר הזמן, פיגול, קל וחומר שמחשבת שלא לשמו החמורה, שפוסלת בשחיטה עצמה, [שהשוחט קרבן שלא לשמו פסול], כל שכן שתפסול אף בשעת השחיטה, [והשוחט במחשבה לזרוק את הדם שלא לשמו יפסול].

- **אולם דחו זאת,** כי מצד שני, מחשבת פיגול חמורה ממחשבת שלא לשמו, שהאוכל בשר קרבן שהתפגל,

^א י"מ שרק בהנאה לא נאסרה הבהמה אבל באכילה היא אסורה, כי נשחטה בידי מומר. וי"מ שהבהמה מותרת אף באכילה, ואין השוחט נחשב כמומר, כי קודם ששחט לא היה מומר. ועוד כתבו התוס', שמכל מקום מודה ריש לקיש, שהשוחט חייב מיתה, כדן עובד עבודה זרה, כעין מה שאמרו, שהמשתחוה להר, ההר מותר, והמשתחוה נהרג.

לשם הקרבן, כי היה אפשר ללמוד זאת בבניין אב, מהצד השווה של שחיטה וקבלה, שהן עבודות, וצריך לעשותן לשמן, והוא הדין לזריקה.

ולא כתבה תורה בפירוש, שתעשה הזריקה לשמה, אלא ללמד, שרק בשעת הזריקה צריך לחשוב שתהא לשמה, אבל שלא בשעת הזריקה, לא אכפת לנו מחשבה שחושב עליה שלא לשמה.

- ולדעת רבי יוחנן אין לומר כן, כי באמת אם לא היה כתוב בפירוש, שצריך שתהא הזריקה לשמה, לא היה ניתן ללמוד זאת בבניין אב משחיטה וקבלה, שכן יש בהן שתי חומרות שאין בזריקה/ (א) טעונות צפון. (ב) ישנן בחטאות הפנימיות, [כפי שנתבאר בדף ד'].

- אך לדעת ריש לקיש, מאחר שדין זה, ששחיטה וקבלה יעשו לשמה, נאמר בשלמים, שאינם טעונים שחיטה וקבלה בצפון, ואינם חטאות הפנימיות, יש ללמוד משחיטה וקבלה זו, שגם הזריקה תהא לשמה, ואין להחשיב לחומרה, מה שמצינו שיש במקומות אחרים, שחיטה וקבלה חמורות מזריקה, כי בשלמים, אין השחיטה והקבלה חמורות מהזריקה.

לדעת רבי אליעזר: דין אשם כדין חטאת

ואם נעשה שלא לשמו נפסל לגמרי

א. בתחילה רבי אליעזר רצה ללמוד זאת, בבניין אב מדין חטאת, שכן אשם דומה לחטאת, בכך שהוא בא על חטא כמותה, ואם כן, ידמה לה גם בזה, שנפסל שלא לשמו.

- אולם יש לדחות זאת, כי מאחר שמצינו שבכמה דברים החטאת חמורה מהאשם, [כפי שנפרט בעזה"י להלן], יתכן שגם בזה היא חמורה ממנו, ואין להשוותם לפסול שלא לשמה.

ב. ולאחר מכן רצה רבי אליעזר ללמוד זאת, בבניין אב מדין קרבן פסח, [שלא נאמרו בו כל החומרות שבחטאת], שכשנעשה שלא לשמו הוא פסול, ואם כן, גם האשם שנעשה שלא לשמו.

- אולם גם זאת יש לדחות, כי אין להשוות אשם שאין לו זמן קבוע, לפסח שזמנו קבוע.

ג. ואם נבוא ללמוד זאת, בבניין אב מהצד השווה של חטאת ופסח, [שאינו בו חומרות החטאת ואין לו זמן קבוע].

חייב כרת, אבל האוכל בשר קרבן שנפסל במחשבת שלא לשמו, אינו חייב כרת.

ב. רבא בר אהילאי רצה לומר, שיש ללמוד דין זה בקל וחומר, מדין קרבן שנעשה במחשבת חוץ למקומו [=לאכול את הבשר חוץ למקום אכילתו או לזרוק את הדם חוץ למזבח או להקטיר אימורים חוץ למזבח], שכן אם מחשבת חוץ למקומו הקלה, שאינה פוסלת בשחיטה עצמה כלל, [שהשוחט במחשבה שהוא שוחט מחוץ למקום הראוי לשחיטה, לא פסל], ובכל זאת פוסלת היא את הזריקה אף בשעת השחיטה, [שהשוחט במחשבה לזרוק את הדם חוץ למקומו פסל], קל וחומר שמחשבת שלא לשמו החמורה, שפוסלת בשחיטה עצמה, [שהשוחט קרבן שלא לשמו פסל], כל שכן שתפסול אף בשעת השחיטה, [והשוחט במחשבה לזרוק את הדם שלא לשמו יפסול].

- אולם דחו זאת, כי מצד שני, מחשבת חוץ למקומו חמורה ממחשבת שלא לשמו, שמחשבת חוץ למקומו פוסלת את כל הקרבנות אבל מחשבת שלא לשמו אינה פוסלת אלא את הפסח והחטאת.

ג. רב אשי אמר, שיש ללמוד דין זה בקל וחומר, מדין קרבן שנעשה במחשבה שלא לשם הבעלים, שכן אם מחשבה שלא לשם הבעלים הקלה, שאינה פוסלת בשחיטה עצמה כלל, [שהשוחט במחשבה שזהו קרבן של אחר, לא פסל], ובכל זאת פוסלת היא את הזריקה אף בשעת השחיטה, [שהשוחט במחשבה לזרוק את הדם שלא לבעלים פסל], קל וחומר שמחשבת שלא לשמו החמורה, שפוסלת בשחיטה עצמה, [שהשוחט קרבן שלא לשמו פסל], כל שכן שתפסול אף בשעת השחיטה, [והשוחט במחשבה לזרוק את הדם שלא לשמו יפסול].

- וקל וחומר זה הוא כדעת חכמים, שלדעתם, לא מצינו חומרה בין זה לזה, אלא במחשבת שלא לשמו על מחשבת שלא לשם בעליו. אבל לדעת רבי שמעון, יש לדחות קל וחומר זה, כי לדעתו, יש מקום שמחשבת שלא לשם בעלים חמורה ממחשבת שלא לשמו, והוא במנחות, שלדעתו אין נפסלות לשם מנחה אחרת, אבל נפסלות לשם בעלים אחרים.

רבי אילא בא לסייע לדברי ריש לקיש

[בעניין מחשב מעבודה לעבודה בקרבנות]

לכאורה לא היה צריך לכתוב בתורה, שזריקה תעשה

- מתוך שנאמר בעניין חטאת הנפסלת כשנכנס דמה לפנים, "מִדְּמָה", יש ללמוד, שדווקא כשנכנס מדמה פנימה, היא נפסלת, אבל כשנכנס מדם קרבנות אחרים פנימה, הם אינם נפסלים.

ודין נוסף יש ללמוד מהכתוב הזה, שדווקא כניסת דמה פוסלת אותה, אבל אם נכנס מברשה פנימה, לא נפסלה. ורבי אליעזר אומר, שרק הדין השני למד מהכתוב הזה.

- ומתוך שנאמר בעניין חטאת הנפסלת שלא לשמה, "וְשִׁחַט אֹתָהּ לְחֻטְאָתָהּ", יש ללמוד, שרק חטאת פסולה שלא לשמה, [וכן שאר קרבנות שמפורש בהם כן], אבל שאר קרבנות כשרים שלא לשמה, ובכלל זה אשם².

ורבי אליעזר אומר, שלא בא הכתוב הזה ללמד, שאין קרבן אחר חוץ מחטאת, נפסל במחשבה שלא לשמו, שהרי מפורש בכתובים, שגם הפסח שנעשה שלא לשמו פסול.

- ולא הוקש אשם לחטאת, בכתוב הנ"ל, [כִּי חֻטְאָתָהּ וְכֹאֲשֵׁם], אלא ללמד, שכשם שחטאת טעונה סמיכה, כך אשם טעון סמיכה.

דברים שחטאת חמורה מאשם

[ולכן אין ללמוד דיני אשם מחטאת]

א. החטאת שנעשית שלא לשמה פסולה, אבל אשם שנעשה שלא לשמו, כשר, [אלא שלא עלה לבעלים].

ולדעת רבי אליעזר, בזה אשם דינו כחטאת, כפי שנתבאר לעיל.

ב. דם חטאת ניתן למעלה מחוט הסיקרא, ודם אשם ניתן למטה מחוט הסיקרא³.

² כן מבואר בגמרא בדף ה' ונרמז כאן בגמרא בקושיה על רבי אליעזר. אמנם בפירוש רש"י כאן כתוב, 'ולקמן בסוף שמעתא מפרש טעמייהו דרבנן, דסמכי אהיקשא אחרינא, והך היקשא דרשינן למילתא אחרית', אך כבר כתב על כך בספר צאן קדשים, שלא ניחא ליה בגרסא זו, כי בדף ה' מבואר הטעם כמו שכתבנו למעלה, ובסוף הסוגיה לא מציינו שום טעם אחר, מדוע אין ללמוד מההיקש שאשם נפסל שלא לשמו כחטאת.

³ תנן במסכת מדות (פ"ג מ"א), חוט הסיקרא חוגרת [=מקיפה את המזבח כחוגרה], באמצע [גובה] המזבח, להבדיל בין דמים עליונים לדמים התחתונים, שנאמר, "וְהִקְיָתָהּ הַקֶּשֶׁת עַד חֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ", ללמד, שנתנה תורה מחיצה, להבדיל בין דמים עליונים לתחתונים. וחטאת בהמה נעשית למעלה, שנאמר בה, "וְיָנִתָּן עַל קַרְנֵי מִזְבַּח הָעֹלָה", וכן

- עדיין יש לדחות זאת, כי בצד השווה של חטאת ופסח, יש שתי חומרות שאין באשם. (א) חטאת ופסח יש בהם נגיעה לעונש כרת, [החטאת באה על חטא שיש בו כרת, והמבטל פסח ענוש כרת], מה שאין כן אשם, שאין בו חומרא זו. (ב) חטאת ופסח באים בקרבן ציבור, מה שאין כן אשם, שאינו אלא קרבן יחיד. ומאחר שבדברים אלו חטאת ופסח חמורים מאשם, יהיו חמורים ממנו גם לעניין פסול מחשבת שלא לשמו. ד. ולאחר מכן רצה רבי אליעזר ללמוד זאת, מהכתוב בעניין אשם, "אֲשָׁם הוּא", שלכאורה בא ללמד, שאין האשם כשר, אלא כשנעשה לשמו, כשם שהכתוב "חֻטְאָתָהּ הוּא", ו"פֶּסַח הוּא", מלמדים זאת בחטאת ובפסח.

- אולם גם זאת יש לדחות, כי דווקא "הוא" הכתוב בחטאת ובפסח, שנאמר בעניין שחיטתם, יש ללמוד ממנו שאם לא נשחטו לשמם נפסלו, מה שאין כן לעניין "הוא" האמור באשם, שנאמר בדין הקטרת האימורים, שאי אפשר ללמוד ממנו, שאם לא הוקטרו האמורים לשם אשם, נפסל הקרבן, כי אפילו אם לא הוקטרו כלל, לא נפסל הקרבן, ואם כן, אין הכתוב הזה מלמד, שהעשיה לשמה מעכבת את כשרות האשם.

ה. ולבסוף אמר רבי אליעזר, שיש ללמוד את הדין הנ"ל, מהכתוב בעניין המנחה, "לֹא תִאָּכַל חֶמֶץ חֶלְקִים וְנִתְּתִי אֹתָהּ מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא כְּחֻטְאָתָהּ וְכֹאֲשֵׁם"⁴, המקיש אשם לחטאת, ללמד, שדיניהם שווים, ואם כן, כשם שחטאת שנעשית שלא לשמה פסולה, כך אשם שנעשה שלא לשמו פסול.

ומהיקש זה משווה רבי אליעזר אשם לחטאת לדברים נוספים, כגון לדין האמור בחטאת, שאם נכנס דמה לקודש פנימה, היא נפסלת, שנאמר, "וְיָנִתָּן עַל קַרְנֵי מִזְבֵּחַ הָעֹלָה לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תִאָּכַל בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף".

אמנם [בדף י"א מבואר], שלדעת חכמים, אין ללמוד דינים אלו מההיקש הזה, כי יש ללמוד מכתובים אחרים, שאין אשם דומה לחטאת בדברים אלו.

⁴ ולגרסת התוס', יש ללמוד זאת, מהכתוב בעניין אשם מצורע, "וְשִׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחֻטְאָת וְאֶת הָעֹלָה בְּמִקְוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כְּחֻטְאָתָהּ הוּא לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא".

מזרחית צפונית, [אחת מצידה המזרחי ואחת מצידה הצפונית].

ח. **דַם חטאת ניתז למזבח באצבעו של הכהן**, ודם אשם ניתז ישירות מהכלי.

ט.י. **דַם חטאת ניתן על קרן המזבח ממש**, [במקום שבוטלת כלפי מעלה], ודם אשם אינו ניתן כן. א"י **דַם חטאת ניתן כנגד חודה של קרן**, ודם אשם אינו כן. [ובעזה"י יתבאר עניין זה בדף נ"ג].

דף י"א

מנחה הוקשה לחטאת ולאשם

נאמר בעניין המנחות, "לא תִּצְטַח חֶמֶץ חֶלְקֵם נִתְּתִי אֹתָהּ מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא פְּחֻטָּא וְכֹאֲשֵׁם", להקיש את המנחה לחטאת ולאשם.

לדעת חכמים – יש חילוק בין חטאת לאשם לעניין עשייה שלא לשמה, שחטאת פסולה, ואשם כשר. והקיש הכתוב את המנחות לחטאת ולאשם, ללמד, שמנחה הדומה לחטאת, כלומר מנחת חוטא, דינה כחטאת, ואם נעשית שלא לשמה, פסולה. ומנחת נדבה, שאינה דומה לחטאת, אין דינה כחטאת אלא כאשם, ואם נעשית שלא לשמה, לא נפסלה.

ולדעת רבי אליעזר – אין חילוק בין חטאת לאשם לעניין עשייה שלא לשמה, ושניהם פסולים. והדין הזה שמנחת חוטא שנעשית שלא לשמה פסולה, יש ללמד, מתוך שנאמר בעניינה, "חֻטָּאת הִיא", ללמד, שרק כשנעשית לשמה היא כשרה. ומה שהקיש הכתוב את המנחות לחטאת ולאשם, לעניין אחר שיש ביניהם חילוק, והוא שהחטאת מזים את דמה למזבח ביד [באצבע ימין], והאשם מזים את דמו למזבח ישירות מהכלי. ולעניין זה, לדעתו, המנחות שוות לחטאת ולאשם, שניתן להוליכן להקטרה בכלי כאשם, וניתן להוליכן להקטרה ביד כחטאת. בא לעובדה ביד, עובדה בימין, כחטאת. בא לעובדה בכלי, עובדה אף בשמאל, כאשם. [שלדעת רבי שמעון, רק החטאת פסולה בעבודת שמאל, אבל שאר זבחים כשרים בעבודת שמאל]. אבל לדעת חכמים אין מנחה כשרה, אלא בכלי בלבד.

ובזה מודה רבי אליעזר, שאין להשוות אשם לחטאת מההיקש הנ"ל, כי נאמר בחטאת, "הִפְחֵן הַמְּחֻטָּא אֹתָהּ", ללמד, שחטאת היא הקרבן הנזבח היחיד, שדמו ניתן למעלה מחוט הסיקרא, ואין קרבן נזבח אחר, שדמו ניתן למעלה מחוט הסיקרא. א"י חטאת היא הקרבן היחיד שדמו ניתן במקום שהוא ניתן, ואין שום קרבן אחר, שדמו ניתן במקום נתינת דם החטאת, שכן גם עולת העוף, שדמה ניתן למעלה מחוט הסיקרא, מכל מקום אינו ניתן במקום נתינת דם החטאת, אלא למטה ממנו.

ג. **חטאות הפנימיות דמם נכנס לפני ולפנים**, ואין שום אשם שדמו נכנס לפני ולפנים. [אמנם חטאות החיצונות אינם חמורות בזה מאשם שכן דמם אינו נכנס לפני ולפנים]

ד. **חטאות החיצונות שנכנס דמם לקודש פנימה נפסלו**, ואשם שנכנס דמו לקודש פנימה לא נפסל.

ולדעת רבי אליעזר בזה אשם דינו כחטאת, משום שהוקשו זה לזה כמבואר לעיל.

ה. **חטאת מכפרת על חטאים שיש בהם כרת**, ואשם מכפר, רק על חטאים שאין בהם כרת. [אמנם יש גם חטאת, שמכפרת על חטא שאין בו כרת, כחטאת הבאה על שגגת שבועת העדות, ושגגת שבועת ביטוי, שהם חטאים שאין בהם כרת].

ו. **חטאת טעונה ארבע מתנות דם למזבח**, [שהכהן מזה באצבעו ארבע פעמים מדם הקרבן], ואשם טעון שתי מתנות.

אמנם לדעת רבי ישמעאל, גם אשם טעון ארבע מתנות.

ז. **חטאת ניתנת על ארבע קרנות המזבח**, ואשם ניתן רק על שתי קרנות. [ואף לדעת האומרים שנותנים ממנו ארבע מתנות, אין כל מתנה בקרן אחרת, אלא שתי מתנות על קרן מערבית דרומית, [אחת מצידה המערבי ואחת מצידה הדרומי], ושתי מתנות על קרן

עולת העוף, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן בדף ס"ד]. אבל שאר זבחים נעשים למטה, שנאמר בהם נתינה למזבח, ולא נאמר בהם קרבנות המזבח, [ועל כרחך אין כשרים גם למעלה וגם למטה, שהרי תורה נתנה מחיצה]. [רש"י].